



Vetőmag



A Vetőmag Szövetség és Terméktanács folyóirata

XIV. évfolyam, 2007/1

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Ruthner Szabolcs
Felelős szerkesztő: Hajtun György



Múlt, jelen és jövő

A Vetőmag Szövetség és Termék-tanács meghívója Dr. Hullán Tibor ügyvezető igazgató nyugdíjba vonulása alkalmából rendezett fogadásra invitált december 19-én. Meg is telt az Ében Hotel különterme, ahová régi barátok, ismerősök, munkatársak foglalták el a székeket. Ruthner Szabolcs, az utód kissé meghatottan köszöntötte elődjét, a megjelenteket, s hangsúlyozta, hogy kötetlen, kedélyes búcsúbeszélgetésre jöttünk össze. Négy felkért hozzászóló méltatta Hullán Tibor pályafutását, akit természetesen mi is megkérdeztünk nem csak a szakma jelenlegi állapotáról, hanem arról is, hogyan készül a nyugdíjas évekre.

Elsőként Turi János, a VSZT elnöke felidézve a múltat elmondta, hogy az ő és Hullán Tibor pályafutása szinte egy időben indult. Mindketten – úgymond – helyhez kötöttek dolgoztak, vagyis az íróasztal mellől nemigen tudtak kimozdulni. Csak 1986-ban találkoztak először személyesen, előtte persze, a hivatalos levelezések útján már jól ismerték egymást. Az első találkozáskor Hullán Tibor a Mezőgazdasági Minőségügyi Igazgatójaként, Turi János a Bólyi ÁG vetőmagüzemének vezetőjeként dolgozott. Hullán Tibor a hatóságot képviselte, mégpedig igen agilisán, következetesen. Dinamikus, határozott embert ismert meg Turi János. Ahogy Hullán Tibor többször is nyilatkozta már, a Vetőmag Szövetség és Termék-tanács megalakításával tulajdonképpen a szakma másik oldalára került, ám a hatósági tapasztalatokat jól kamatoztatta az igazgatói munkakörben is.

Hullán Tibor és Turi János kapcsolata 1997 után szinte napivá vált, ekkortól elnökként és igazgatóként közösen dolgoztak a vetőmagszakma érdekében. A közös munka persze korántsem volt békés, gyakran parázs vita alakult ki közöttük, például akkor, amikor a vetőmag törvény megalkotásán dolgoztak. Órákon, napokon, heteken keresztül folyt a vita annak érdekében, hogy európai színvonalú törvény szülessen, mégpedig hosszú távra szólóan. A két ember kapcsolata azonban sohasem romlott meg, mivel megállapodtak abban,



hogy csakis a bizalmi elv alapján lehet a VSZT-t irányítani, vezetni. A bizalom pedig a mai napig él a két ember között, mivel a viták után minden esetben sikerült a baráti megegyezés. Turi János végezetül hosszú, egészségesben teljes nyugdíjas éveket kívánt Hullán Tibornak.

Dr. Oláh István emelkedett hangvétellel emlékezett meg Hullán Tibor pályafutásáról. Horatiust idézve: a szív alázatával mérje fel mindenki, ki mit vállalt, ugyanakkor az ember újoncként érkezik életének minden korszakába. Hullán Tibor nyugdíjasként újonc, miközben egy igen gazdag, példás életutat tudhat maga mögött. Illik ide Seneca gondolata, miszerint a jelen rövid, a jövő bizonytalan, a múlt viszont biztos. Rohanó, gyorsuló, értékrend nélküli, értékzavaros világunkban az egymásra figyelés helyett inkább a figyelmetlenség jellemző, mondta Oláh István. Szerinte a szürkeálmány, így az igen értékes agrár értelmiség, agrárkultúra is méltatlanul kevés figyelemben részesül. A mai társadalomban az egyik ember nem, vagy alig-alig figyel a másikra Magyarországon. Az ellenségeségi mutató 2002–2005 között másfélszeresére nőtt, ellenségesebbnek érzik az emberek a világot, a lelkiállapotot. S ebben a közegben Hullán Tibor figyelemreméltó teljesítményt tett le az asztalra.

Egy szakmai pályafutást nem lehet percekben, órákban értékelni, sem minősíteni: legfeljebb jellemezni lehet a 47 évnyi szakmai pályafutás tulajdonosát, az ünnepelt tulajdonságait. Hullán Tibor birtokolta a négy sarkalatos erényt: az okosságot, az igazságosságot, a bátorságot és a tartást és mértéket, mondta Oláh István. Hullán Tibor felismerte, hogy az érdekvédelem, az érdekérvényesítés intézménye a termék-tanács, amelyet megalkotni, működtetni, elfogadtatni kell. A szervezetet pedig a követelményekhez, változásokhoz kell igazítani.

Tudta, hogy a magyar vetőmagszakma alapkövetelménye a minőség, e nélkül ez a szakterület nem működtethető, nem versenyképes. Hullán Tibor 58 évesen – ekkor küldték nyugdíjba – vállalta fel hittel és reménnyel, hogy létrehozza a Vetőmag Szövetséget és Termék-tanácsot. Hit, belső parancs, szakmaszeretet, elhivatottság nélkül nem ment volna. Hullán Tibor terített asztalt hagyott hátra, a következő nemzedék gondja, feladata, felelőssége, hogy az asztal mindig terített legyen és az is maradjon, mondta végezetül Oláh István.

Ertseyne dr. Peregi Katalin a munkatársi élményeket idézte fel. Beosztottként dolgozott Hullán Tibor keze alatt az MMI-ben, s a több mint egy évtizedes közös munkában megtanulta, hogy nincs jobb tanítómester, mint a példamutatás. Hullán Tibor szűken bánt a dicséretekkel, de mindig elismerte a teljesítményt. Ertseyne szerint Hullán Tibor azon vezetők közé tartozott, aki nyitott volt a haladásra. Így volt ez az informatika elterjesztésével, a számozott címkék alkalmazásával is. S a termék-tanács igazgatójaként is a kor szellemének megfelelően alkalmazta az újdonságokat.

Az FVM részéről Lukács József osztályvezető hozta el Gráf József miniszter köszöntő sorait.

Az ünnepelttől először azt kérdeztük, hogy milyen érzés nyugdíjba vonulni? „Ve-gyes érzések kavarognak bennem” – jött a válasz. Egyrészt megkönnyebbült, hogy vége a 47 évi munkának, másrészt a hiányérzet is dolgozik az emberben: hogyan lesz ez után. Nos, Hullán Tibor nem magára gondolt, amikor ezt a gondolatot elmondta, hiszen neki rendezett a családi háttére, a feleség, a gyerekei, az unokák bőven adnak elfoglaltságot az elkövetkezendő években. S várja a sósokúti szőlőbirtok is (1500 négy-szögöl), no meg az elmaradt olvasnivalók. Sokkal inkább izgatja az agrárágazat jövője, bár ez ügyben is optimista, hiszen szeretne minden mélypontról sikerült az ágazatnak felállnia. A piacgazdaság körülményei között kell boldogulnia a hazai nemesítés-nek, a vetőmagszakmának. A VSZT alapve-tő feladata, hogy a tagság igényeit kiszol-gálja, kellő információval lássa el a tagsá-got, beépülni a nyugati szervezetekbe. Eh-hez jók a VSZT új vezetőinek adottságai, hi-szen az igazgató és a kollégák is több nyel-ven beszélnek. Azt a kapcsolatrendszert, amit az elődök – köztük Hullán Tibor is – kiépített a keleti piacokon, azt most ugyanúgy ki kell építeni nyugatra. Nyitott piacot, versenyképes ágazatot kell építeni, hiszen ez a vetőmagszakma jövője, mon-dta végezetül Hullán Tibor.

H. Gy.



Az OECD rendszerben minősített vetőmagok statisztikája, 2004–2005

Az OECD közzétette a 2004/2005 évre vonatkozó jelentését az OECD vetőmagrendszerek alapján végzett vetőmag minősítésekről. A megkérdezett 53 OECD tagország közül 49 válaszolt (92%), ami meglehetősen magas arány. A 49 választ adó ország közül csak 5 országban nem történt OECD rendszerben fémzárolás. A beszámolóban három különböző kategória különül el: az összes fémzárolt mennyiség, a fémzárolt mennyiség kivéve az átcímkeztet kategória, valamint a nem véglegesen minősített vetőmagmennyiség.

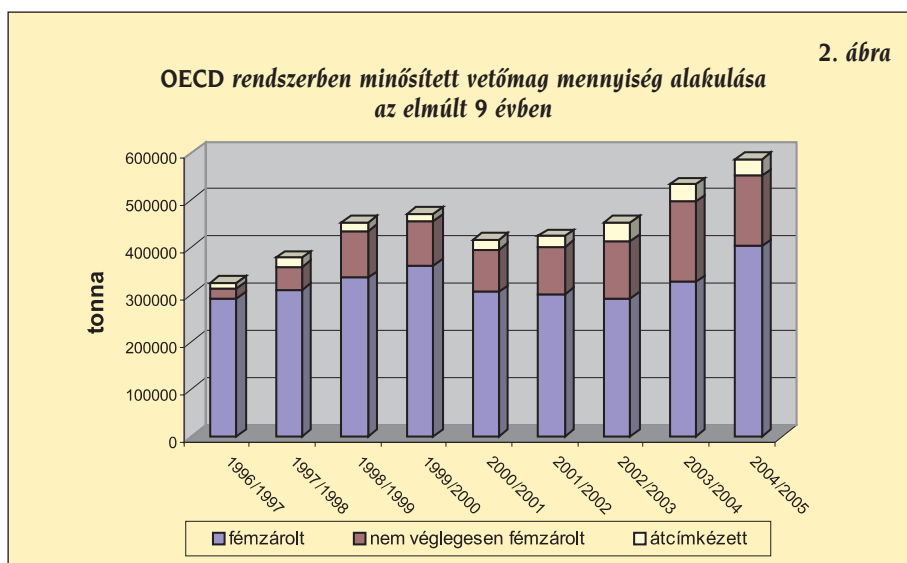
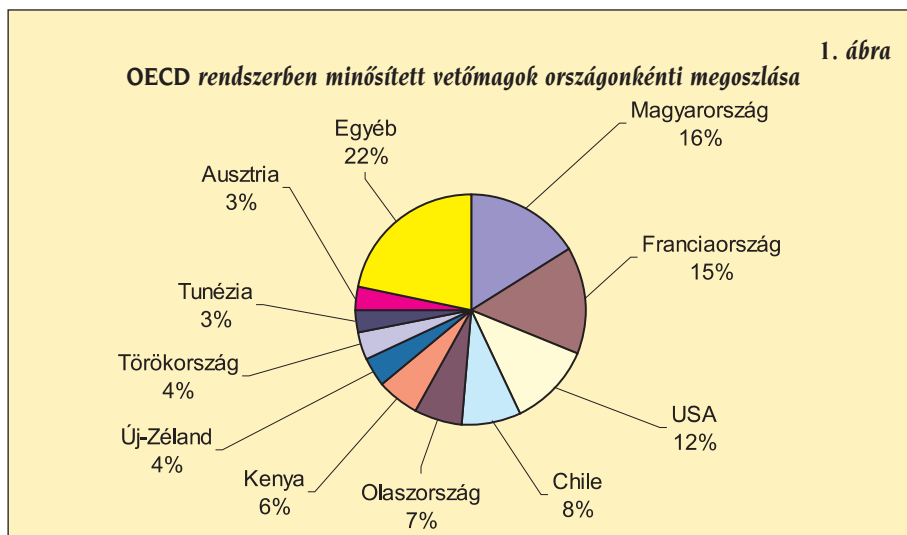
Első alkalommal kerültek be adatok a vetőmagkeverékekről, amelyek a 2004. OECD vetőmagrendszer alapján már minősíthetők ebben a formában. Az USA és Hollandia 32 tonna mennyiségben jelentett be minősítést ebből a kategóriából.

A zöltség vetőmagokra vonatkozó rendszer különbözik a másik hat szántóföldi rendszertől, hiszen különböző követelmények mellett megengedi az ún. certifikált és standard minősítést is. Gyakorlatban a legtöbb zöltség vetőmag standard rendszerben az illető vetőmagos cég ellenőrzése alatt történik, a hatóság csak szűrőpróbaszerűen ellenőriz.

Négy ország toronymagasan kiemelkedik az összes OECD rendszerben minősített vetőmagmennyiség alapján. Magyarország a vezető szerep (16%), melyet Franciaország (15%), az USA (12%) követ. Összesen 8 ország adja az OECD rendszerben minősített vetőmagok 50%-át. (1. ábra)

Az összes OECD rendszerben minősített vetőmag a 2004/2005 évben 588.300 tonna volt, ami egy 10 %-os növekedés a 2002/2003 évhez képest.

- Az első fémzárolás 23%-al növekedett az előző évhez képest és elérte a 1998/99-ben tapasztalt magas szintet.
- A nem véglegesen minősített kategória 1996 óta része a statisztikának, amikor a szürke címkés minősítés bevezetésre került. 2004/2005-ben ez a kategória az összes minősítésnek 25%-a volt.



- Az átcímkeztet rész nem túl nagy mennyiség, az összes minősítésnek átlagosan az 5%-át teszi ki, és ez a 2004/2005 évben sem volt másként (2. ábra).

Általában az EU tagországok EK-minősítéssel hozzák forgalomba a vetőmagokat az EU-n belüli vetőmag-kereskedelemben és OECD-minősítést csak a harmadik országokkal történő külkereskedelem során alkalmaznak.

A jelenlegi dokumentum az első olyan jelentés, ami az EU 25 tagországra történő bővítése után keletkezett. A 10 csatlakozó ország közül 9 minősít OECD rendszerben (kivéve Málta), ezért 2004/2005-re az ilyen

típusú fémzárolások csökkenése volt prognosztizálható. Azonban ennek éppen az ellenkezője történt, főként két ország, a Cseh Köztársaság és Magyarország növelte jelentősen a vetőmag-minősítést.

Az egyes rendszerek közül minden évben a kukorica és cirok csoport a legfontosabb. Az összes OECD rendszerben minősített vetőmagmennyiségnek több mint a felét a kukorica adja (56%). Ha ebből kivesszük a szürke címkével zárt, valamint az átcímkeztet tételeket, akkor is 50%-os ez az arány.

A teljes jelentés letölthető a VSZT honlapjáról a www.vetomagtermektanacs.hu címről.

Ruthner Szabolcs



Néhány gondolat az OECD-ről

Az OECD a gazdaságilag fejlett országok közössége.

(OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development: A Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete). A szervezet olyan intellektuális szakmai háttérrel rendelkezik, amely alkalmassá teszi a nemzetközi helyzet és trendek elemzésére, következtetések levonására, új kihívások felismerésére. Az OECD tevékenysége világszerte elismert, a nemzetközi közösségek és a nemzeti kormányok, üzleti körök számára az egyes országok megítélésénél mérvadónak tekintik.

Magyarország 1990-től 1996-ig megfigyelőként, 1996-tól teljes jogú tagként vesz részt az OECD munkájában. A tagsággal kapcsolatos tevékenységet a 1026/1996. (III. 28.) sz. Kormányhatározat szabályozza. A Magyarország és az OECD közötti kapcsolatokat a párizsi magyar OECD-kirendeltség gondozza a nagykövet vezetésével. Magyarországon az OECD-ügyek kormányzati feladatait a Külügyminisztérium koordinálja. Az OECD-vel kapcsolatos tárcaközi egyeztetés fóruma az OECD Magyar Nemzeti Bizottság. A kormányzati munka-

megosztás alapján az OECD-vel történő együttműködésben megjelölt államigazgatási szerv meghatározott felelősséggel vesz részt. Az együttműködés az OECD Bizottságokkal nemzeti képviseleti és szakmai munkát jelent.

A mezőgazdaság, a halászat, az élelmezés fontos témái az OECD-országok politikájának. A globalizáció, a technológiai fejlődés, az agrár-élelmészeti rendszer strukturális átrendeződése és a társadalmi elvárások mind megváltoztatják azt a környezetet, amiben a mezőgazdaságnak működnie kell. Az egyes országok nemzeti politikái egyre inkább hatással vannak más országokra is. A kapcsolat az OECD államok között, és tag – illetve nem tag – államok között is növekszik, lehetőséget teremtve ezzel a kereskedelmi forgalom liberalizálására, a gazdasági növekedésre és a szegénység csökkentésére.

A társadalom azt várja az agrár- és halászati szektortól, hogy állítson számára elő megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszert, elérhető áron egy környezetre nem káros fenntartható módon tegye, mindezt magas fokú élelmiszer-biztonsággal.

Ugyanakkor gyakran kérjük a mezőgazdászoktól és halásztól, hogy őrizzék meg a vidék és a környezet sokféleségét, és hogy járuljanak hozzá a helyi fejlődéshez.

Ha egy ország csatlakozik az OECD rendszerhez, nem szükséges hogy a teljes nemzeti vetőmag-előállítás az OECD előírásai szerint történjen. Az OECD rendszert leggyakrabban csak az exportra szánt vetőmagtételnél alkalmazzák, ami segít az



országok közötti technikai akadályok csökkentésében: a vetőmag címke tulajdonképpen a vetőmag „útleveléként szolgál”. Ennek ellenére a rendszer használata a belső földre szánt vetőmag minősítése során is hasznos lehet, hiszen egy elismert és megbízható módszer.

Az egyre jobban kiéleződő globális versenyben szükség van a vetőmag-előállítási folyamat felgyorsítására, főként az új fajtáknál, ahol rövid idő alatt nagy mennyiségű vetőmagot kell felszaporítani. A vetőmagszaporítás az ellentétes évszak kihasználásával az európai cégek számára a déli féltekén egyre népszerűbb. Az OECD vetőmagminősítési rendszer ennek a célnak is képes megfelelni.

A véglegesen nem minősített „szürke címkés” vetőmag-exportra 1996 óta van lehetőség.

Az OECD által felkínált nyomkövetetőséget a nemesítők és a vetőmag vállalatok egyaránt hasznosnak találják. Főként azokban az országokban, ahol a vetőmagminősítés kötelező, a minősített vetőmag mennyiségének ismerete megfelelő eszköze a nemesítőnek a licenccím beszédéhez. Az oltalmazott fajtákból előállított vetőmag mennyiségét a nemesítő egyenként ellenőrizheti.

R. Sz.





Őszi búza terméseredményekről, 2006

Az éves eredményértékelés alkalomával egy kicsit vissza is és előre is tekintünk. 2003 száraz és afrikai hőséget hozó nyarára legföljebb a szőlősgazdák emlékeznek szívesen. A kalászos gabonák, és közöttük az őszi búza nagyon keveset teremtek. Ezt követte két jobb év, majd az idei, mely mintha modellezné a kalászos gabona ágazatban jellemző viszonyokat. Több-ször is úgy véltük, hogy kritikus helyzetbe kerülhet az őszi búza is. Még a későn kezdett aratás is veszélyt sejtetett, és mégis learattunk augusztus elejére. A betegségek (fuzárium) végül nem hatalmasodtak el, valamiféle minősége is van a termésnek, de azért gondjaink is megmaradtak, itt-ott szaporodtak is. Nem szívesen vállalom, de az ilyen állapotokat szoktuk a „balkáni” jelzővel illetni.

Szeptember elején szoktuk közzétenni az államilag elismert fajták kísérletének eredményeit. Az idén ez még nem készült el, másrészt a fajtasor is csonka. Maradtak a hivatalos kísérletek, mint egyetlen olyan forrás, ahonnan adatokat lehet nyerni, amelyek az azonosság körülményei közepette képződtek. Ez pedig az összehasonlíthatóság alapköve. Ezen eredményéből ugyan csak a kontrollnak használt fajták teljesítményét tudjuk összehasonlítani, de néhány kérdés fölvethető a számok elemzése után – akár magával a fajtaelemzéssel kapcsolatosan is (táblázat).

A táblázat a szemtermés-eredményeket tartalmazza. Búzafajtáról, annak teljesítményéről pusztán a termőképesség alapján nem lehet véleményt formálni. Szükséges a jellemző minőséget társítani a „megbélyegzéshez”.

Optikailag feltűnik, hogy a kísérleti ciklusban a külföldi/magyar fajták aránya 18,6.

A termésrangsor a külföldiek vezetik. A standard átlagok között mindössze 1,4% különbség van. Ez a különbség 5,4% SzD érték mellett szinte elhanyagolható és mégis elgondolkodtató, hogy a késői fajták átlaga a legalacsonyabb, mint ahogy az itt nem szereplő késői érésű fajták a termésrangsor vége felé tömörülnek.

Őszi búza standard fajták és harmadéves fajtajelöltek kísérleti eredményei 2004–2006 (kivonat)

Fajta			szemtermés, t/ha				
			2004	2005	2006	átlag t/ha	%
Nord 3366	h(3)	DE(3)	8,36	8,43	7,42	8,07	112,4
SZD 7912	h(3)	AT(3)	8,68	7,91	7,47	8,02	111,7
Amerigo	h(3)	FR(3)	8,44	8,26	7,27	7,99	111,3
BR 4384c875	h(3)	CZ(3)	8,23	8,36	7,15	7,91	110,2
SZD 9862	h(3)	AT(3)	8,01	7,88	6,78	7,56	105,3
STRU 981435.3	h(3)	DE(3)	7,64	7,96	6,98	7,53	104,9
SZD 7432	h(3)	AT(3)	7,44	7,87	7,11	7,47	104,0
HE 6663	h(3)	CZ(3)	7,61	7,78	7,01	7,47	104,0
NS 40S/00	h(3)	SER(3)	7,51	7,94	6,81	7,42	103,3
NIC 993392 A	h(3)	FR(3)	7,47	7,68	6,87	7,34	102,2
GK Fény	fj.(3)		7,74	7,83	6,43	7,33	102,1
GK Kalász 1996			7,72	7,95	6,22	7,30	101,7
GK Petur 1999			7,48	7,60	6,82	7,30	101,7
BR 02/001	h(3)	CZ(3)	7,86	7,61	6,39	7,29	101,5
st. GK Hattyú 2002			–	7,52	6,55	7,20	100,3*
GK Nap	fj.(3)		7,38	7,78	6,20	7,12	99,2
középérésű st. átlag			7,37	7,41	6,53	7,10	98,9
GK Petur 1999			7,20	7,41	6,60	7,07	98,5
st. GK Cipó 1998			7,34	7,38	6,42	7,05	98,2
Mv Pálma 1994			7,56	7,53	6,04	7,04	98,1
korai st. átlag			7,47	7,50	6,14	7,04	98,0
st. GK Petur 1999			7,16	7,32	6,61	7,03	97,9
st. GK Holló 2001			6,96	7,53	6,61	7,03	97,9
SG-S 1823-00	h(3)	CZ(3)	7,22	7,93	5,90	7,02	97,8
késői st. átlag			7,28	7,42	6,29	7,00	97,5
SZD 9846	h(3)	AT(3)	7,37	7,35	6,23	6,98	97,2
SZD 9841	h(3)	AT(3)	7,42	7,34	6,02	6,93	96,5
Mv 417-03 (Mv Kolo)	fj.(3)		7,34	7,44	5,97	6,92	96,4
st. Mv Magdaléna 1996			7,40	7,31	5,96	6,89	96,0
GK Attila(GK Ati) 2001			7,02	7,42	6,08	6,84	95,3
BY-2 (Zora)	h(3)	SK(3)	7,17	7,18	6,07	6,81	94,8
HP 86-03	fj.(3)		7,17	7,04	6,14	6,78	94,4
SZD 8810	h(3)	AT(3)	7,51	7,11	5,71	6,78	94,4
GK Memento	fj.(3)		7,20	6,94	5,72	6,62	92,2
30/2003 (GK Sámán)	fj.(3)		6,98	7,02	5,83	6,61	92,1
GK Öthalom 1998			7,33	7,03	–	6,82	95,0*
Mv Verbunkos 2001			–	6,80	5,81	6,47	90,1*
Kísérleti átlag			7,51	7,57	6,45	7,18	100,0
SzD5%						0,39	5,4
Helyek száma			10	11	8		

* = korrigált átlag

Előre tekintve és balkáni mércével mérve most minden jónak látszik. Mások másképpen látják és mondják, hogy lehetne ez másképpen is.

A cikk a Gyakorlati Agroforum 2006. októberi számában már megjelent.

Kovács Sándor
MgSzH



Az új növényfajták nevére vonatkozó főbb szabályok

A növényfajták állami elismerésére¹ és a növényfajta-oltalomra² vonatkozó szabályok részletesen meghatározzák egy-egy új növényfajta nevének választásánál irányadó követelményeket. A korábban hatályos rendelkezések is tartalmazták a fajtanévre vonatkozó normákat. Az új szabályozás azonban az új növényfajták oltalmára létesült nemzetközi egyezmény és a közösségi növényfajta-oltalom szabályaival összhangban sokkal részletesebb.

Mind az állami elismerés, mind a növényfajta-oltalom iránti bejelentés esetében azonos az a lehetőség, hogy a bejelentéskor nem kell megadni a fajta végleges nevét³. Az állami elismerés iránti bejelentésnél a javasolt fajtanév megjelölése mellőzhető. A növényfajta-oltalom iránti bejelentésnél elég az ideiglenes fajtanév megadása.

1. A fajtanévre vonatkozó szabályok a növényfajták állami elismerésére vonatkozó rendelkezésekben

A növényfajta állami elismerésének feltétele a vonatkozó előírásoknak megfelelő, a növényfajta kétséget kizáró azonosítását lehetővé tévő, bejegyezhető fajtanév.

A minősítő intézet a fajtakísérletek időtartama alatt üzleti titokként, illetve a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelmére vonatkozó jogszabályokkal összhangban kezeli a fajtanevet.

¹ A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló 2003. évi LII. törvény 6.§-a (1) bekezdésének c) pontja és a (3) bekezdése, valamint a végrehajtására kiadott 40/2004. (IV. 7.) FVM rendelet 4.§-a (1) bekezdésének i) pontja és a (6)–(9) bekezdése, 6.§-a, 7.§-ának (3) bekezdése, 17.§-a (1) bekezdésének e) pontja, (3) bekezdésének g) pontja, (4)–(5) bekezdései.
² A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló, a 2002. évi XXXIX. törvénnyel módosított 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 107.§ (2) bekezdése, 113.§-ának (2)–(3) bekezdése, 114/E: § (2)–(3) bekezdése.
³ 40/2004. (IV. 7.) FVM rendelet 4.§-ának (6) bekezdése, valamint az Szt. 114/I. § (1) bekezdésének d) pontja.

⁴ A mezőgazdasági növényfajok és zöldségfajok fajtaelnevezéseinek alkalmazására vonatkozó végrehajtási szabályok megállapításáról szóló, a Bizottság 930/2000/EK rendelet.
⁵ 40/2004. (IV. 7.) FVM rendelet 17. §-ának (5) bekezdése
⁶ Szt. 107.§ (1) bekezdésének b) pontja
⁷ Szt. 114/I. § (1) bekezdésének d) pontja
⁸ Szt. 114/E: § (3) bekezdés
⁹ Szt. 114/E: § (2) bekezdés b) pont

¹⁰ Ezt a rendelkezést azokban az esetekben is alkalmazni kell, amikor a növényfajta-oltalom az új szabályok hatályba lépése, 2004. május 1. napja előtt szűnt meg. 2002. évi XXXIX. tv. 37. § (1) bekezdés d) pontja

A fajtajelölt állami elismerés iránti bejelentésének tartalmaznia kell, hogy milyen néven és mely országokban regisztrált vagy oltalmazott a fajta, illetve milyen néven és mely országokban kérelmezték azt.

A más hatóságnál már regisztrált vagy bejelentett fajtát eredeti fajtanévvel, illetve jelzéssel kell bejelenteni. A bejelentő köteles a minősítő intézettel közölni, ha a fajtát az eredeti fajtanévtől eltérő szinonim névvel már valamely országban bejelentették vagy regisztrálták. A minősítő intézet köteles a szinonim nevet a nyilvántartásában feltüntetni.

A külföldön vagy belföldön már regisztrált vonalak esetében az eredeti megnevezést kell alkalmazni.

Csak az eredeti elnevezéssel lehet megjelölni az új hibrid előállításához új kombinációban felhasznált, korábban már regisztrált vonalakat.

A növényfajták állami elismerésére vonatkozó, a Fajtaelnevezési Bizottság részére készülő előterjesztésnek tartalmaznia kell a javasolt és a minősítő intézet által ellenőrzött fajtanév elfogadására, illetve a vonatkozó európai közösségi szabályok⁴ szerint annak megváltoztatására irányuló javaslatot.

Hazánk EU-tagságából adódó követelmény, hogy az állami elismerés időpontját legalább 90 nappal megelőzően⁵ a javasolt fajtanevet az Európai Unió tagállamai hatóságainak tudomására kell hozni. Így lehetőség van arra, hogy az EU-tagállamokból felszólalás érkezhessen, ha egy javasolt fajtanév más fajtanévvel ütközik.

2. A fajtanévre vonatkozó szabályok a növényfajta-oltalomra vonatkozó hazai törvényi előírásokban

A növényfajta azonosítására alkalmas fajtanév ugyan a növényfajta-oltalom megadásának a feltétele⁶, de az oltalom iránti bejelentés napjának elismeréséhez elég az ideiglenes fajtanevet⁷ megadni. A bejelentő az ideiglenes fajtanevet módosíthatja a bejelentés benyújtását követően.

A növényfajta-oltalomra vonatkozó szabályok szerint *nem alkalmas a növényfajta azonosítására különösen a fajtanév*,

- amely azonos vagy rokon növényfajthoz tartozó, már meglévő növényfajta neve, vagy azzal összetéveszthető;

- amelynek használata más korábban szerzett jogát sértene pl. védjeggyel, eredet-megjelöléssel, földrajzi jelzéssel való ütközés;

- amely a növényfajta jellemzőinek, értékének, azonosságának tekintetében meg-

tévesztésre alkalmas, vagy összetévesztéshez vezethet;

- amely kizárólag számjegyekből áll, kivéve, ha ez az elterjedt gyakorlat a fajták megjelölésére;

- amelynek használata a közrendbe vagy a közérkölcsebe ütközik.

A fajtanév törlése

A növényfajta-oltalom megadását és a fajtanevet be kell jegyezni a növényfajta-oltalmi lajstromba. A lajstromba bejegyzett fajtanevet törölni kell⁸, ha a jogosult a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) felhívásában előírt határidőben nem igazolja, hogy a fajtanév megfelel a törvényben előírt feltételeknek.

A fajtanév törlése esetén a jogosult új fajtanevet jelenthet be, amelyet az MSZH bejegyez a lajstromba, ha annak nincs törvényi akadály.

Ha a jogosult nem kéri a megfelelő új fajtanév lajstromozását, akkor a növényfajta-oltalmat meg kell szüntetni⁹.

A fajtanév használata

A lajstromba bejegyzett fajtanevet használni kell a növényfajta forgalomba hozatalra való felkínálása és forgalomba hozatala során. A fajtanevet a növényfajta-oltalom megszűnése után is használni kell, kivéve, ha a használat más korábban szerzett jogát sértene¹⁰.

A fajtanév a növényfajta forgalomba hozatala során összekapcsolható védjeggyel, eredet-megjelöléssel és földrajzi jelzéssel is. A fajtanévnek azonban ilyen esetekben is felismerhetőnek kell lennie.

3. A fajtanévre vonatkozó szabályok a közösségi növényfajta-oltalom esetén

A növényfajta-oltalomra vonatkozó hazai szabályaink teljesen összhangban vannak a közösségi növényfajta-oltalomról szóló 2100/94/EK tanácsi rendeletben foglaltakkal.

A Közöségi Növényfajta Hivatal (CPVO) irányelvet adott ki, amelyben részletezte a fajtanév követelményeit. Az irányelv megtalálható a CPVO honlapján: www.cpvo.eu.int. A CPVO megkezdte a fajtanevek adatbázisának összeállítását.

A mezőgazdasági növényfajok és zöldségfajok fajtaelnevezéseinek alkalmazására vonatkozó végrehajtási szabályok megállapításáról szóló, a Bizottság 930/2000/EK rendelete valamennyi kérdéskörre kiterjedve szabályozta a növényfajta azonosítására alkalmas fajtanevet.

A rendelet értelmében a fajtanév akkor nem alkalmas a növényfajta azonosítására, ha



– annak alkalmazása egy harmadik személy korábbi jogát sértené: pl. egy védjegyjogosult korábbi védjegye, amely ütközik a bejelentett fajtanévvel¹¹;

– a megnevezést nehéz fajtanévként felismerni¹², illetve használni: pl. a rendeletben meghatározott feltételek szerinti fantázianevek és kódok esetén. A rendelet előírja, hogy a kérelmezőnek jeleznie kell a kérelmében, ha fantázianévről vagy kódról van szó;

– azonos vagy összetéveszthető egy másik növényfajta nevével¹³. E csoportba tartoznak a „rokon fajták” (a rendelet mellékletében felsorolt ugyanazon botanikai nemzetséghez tartozó fajták) nevei, a már nem forgalmazott „már nem létező fajták” nevei, a „hivatalos fajtajegyzékekben” felsorolt fajták nevei, valamint a „nem különös jelentőségű” (a hivatalos fajtajegyzékbe való felvételt követő 10 után törölt) fajták nevei;

– az áruk forgalmazásánál használt (pénz-, súly- vagy mértékegységek), vagy a jogszabályok szerint csak meghatározott célra használható nevek¹⁴ (nemzetközi szervezetek nevei);

– félrevezető vagy megtévesztő lehet a fajta jellemzői, azonossága vagy értéke vonatkozásában,¹⁵ pl. jogosulatlanul azt a benyomást kelti, hogy csak az adott fajta rendelkezik valamilyen tulajdonsággal.

Összegezés

E tájékoztató keretében kiemelt főbb szabályokból is kitűnik, hogy a nemesítőknek milyen körülmények között kell eljárniuk. Az újabb két tagállammal bővült Európai Unió 27 tagállamában kísérik figyelemmel mind a növényfajta-oltalom, mind a forgalomba hozatalhoz szükséges minősítésre bejelentett fajtákat.

A fajtanév kiválasztásakor célszerű arra is gondolni, hogy a bejelentő tett-e, vagy majd tesz-e védjegyjogot vagy eredet-megjelölés, illetve földrajzi jelzés iránti bejelentést. Ugyanis a fajtanevek a lajstromozható védjegyként, a lajstromozott eredet-megjelölések és földrajzi jelzések pedig nem válhatnak fajtanévvé.

Érdemes áttekinteni a nemzeti és a közösségi oltalmi lehetőségeket egyrészt a hazai nemesítők és a hazai növényfajták védelme, másrészt mások jogai megsértésének elkerülése érdekében.

Dr. Szabó Ágnes

PÁLYÁZATOK

AVOP pályázatok beadási határidejének módosulása

Az FVM Agrár-vidékfejlesztési Főosztályának közleménye szerint 2007. január 1-jétől az alábbi jogcímekre lehet pályázni az AVOP keretén belül:

- A halászati ágazat strukturális támogatása (Kódszám: 1.3)
 - 1.3.4. Promóció
 - 1.3.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben
- A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (Kódszám: 3.2)
 - 3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció
- Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése (Kódszám: 3.1)
 - 3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja
 - 3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje
 - 3.1.3. Idegenforgalom fejlesztése (falusi turizmus)
 - 3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése

RENDELETEK

5/2007. (I. 22.) FVM rendelet

a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról szóló 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet módosításáról. A rendelet letölthető az FVM honlapjáról (www.fvm.hu), illetve megjelent a Magyar Közlöny 2007/6. számában.

A korábbiakban ennek a rendeletnek a tervezetében szerepelt az a bekezdés, amely a csávázott vetőmag hulladékot kivette volna a 103/2003 rendelet hatálya, ezáltal a veszélyes hulladékként történő kezelés alól. Mint ahogy arról már korábban beszámoltunk, ezt a törekvést a Környezetvédelmi Minisztérium nem támogatta, ezért végül nem került bele a most megjelent jogszabályba.

40/2006. (X. 27.) EüM-FVM együttes rendelet

a növényekben, a növényi termékekben és a felületükön megengedhető növényvédő szer-maradék mértékéről szóló 5/2002. (II. 22.) EüM-FVM együttes rendelet módosításáról. A rendelet 1. számú melléklete módosult, valamint az eredeti rendeletet módosító jogszabályok bizonyos pontjaiban is történt változás. A rendelet megjelent a Magyar Közlöny 2006/131. számában.

2006. évi LXXIV. törvény

a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. törvény módosításáról. A jogszabály értelmében az MVH által a közösségi és nemzeti támogatásokkal összefüggésben lefolytatott eljárások tárgyi illetékmentesek. A törvény megjelent a Magyar Közlöny 2006/128. számában.

2006. évi LXXXVIII. törvény

a nemzeti agrárkár-enyhítési rendszerről. A törvényt a mezőgazdaságot sújtó elemi károk hatásának enyhítésében való termelői érdekközösség kialakítása, öngondoskodó felelősségük megerősítése és az állami segítség hatékonyabbá tétele érdekében alkották. Megjelent a Magyar Közlöny 2006/137. számában.

88/2006. (XII. 28.) FVM rendelet

a nemzeti agrárkár-enyhítési rendszerről szóló 2006. évi LXXXVIII. törvény végrehajtásának szabályairól. A kárenyhítő rendszer működtetését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal végzi. A rendelet a Magyar Közlöny 2006/165. számában jelent meg.

228/2006. (XI. 20.) Korm. rendelet

a kábítószerek előállítására alkalmas növények termesztésének, forgalmazásának és felhasználásának rendjéről szóló 162/2003. (X. 16.) Korm. rendelet módosításáról. A rendelet többek között kiegészül azzal a ponttal, hogy a kender vetőmagtermesztőnek (kizárólag fémszártott vetőmag használható!) a vetőmaggal kapcsolatos bizonylatokat és számlákat legalább a tenyészidőszak végéig meg kell őriznie. A rendelet megjelent a Magyar Közlöny 2006/141. számában.

83/2006. (XI. 30.) FVM rendelet

a zöldség-gyümölcs termelői értékesítő szervezetek nemzeti szabályozásáról szóló 60/2005. (VII. 1.) FVM rendelet módosításáról. A rendelet többek között kiegészül azzal a ponttal, amely szerint a TÉSZ-nek tagjai lehetnek nem termelő természetes és jogi személyek is. A rendelet megtalálható a Magyar Közlöny 2006/147. szám 2. kötetében.

¹¹ 930/2000/EK rendelet 2. cikk

¹² 930/2000/EK rendelet 3. cikk

¹³ 930/2000/EK rendelet 4. cikk

¹⁴ 930/2000/EK rendelet 5. cikk

¹⁵ 930/2000/EK rendelet 6. cikk



A növényfajta-vizsgálat szerepe és felelőssége a XXI. század kihívásainak tükrében

Az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet 2006. december 4-én tartotta szokásos konferenciáját a Biológiai alapok a mezőgazdaságban címmel, a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

A növénytermesztési szekció Ertseyne Dr. Peregi Katalin növénytermesztési igazgató előadásával kezdődött, amit itt közreadunk. (A cikk megjelent az Agrofórum januári számában is.)

A konferencián elhangzott előadás alcíme – *Változó világban* – összefoglalta napjaink valóságát. Folyamatosan szembesülünk új kihívásokkal, miközben a régit még fel sem dolgoztuk, és nem épült be mindennapjainkba. Gyakran elfelejtjük, hogy a fejlődés nem nélkülözheti a már megélt tapasztalatokat, és működő modellekről nem elég álmodozni, azokat biztos koncepcióval és tudással kell irányítani.

Ezért megpróbáltam párhuzamosan elemezni az elmúlt két és fél év tapasztalatait, bemutatni a jelen legfontosabb programjait – elsősorban nemzetközi kitekintésben –, és vázolni a jövő kihívásait. Nem feladatom a fajtavizsgálat szakmai-módszertani kérdéseivel mélységében foglalkozni, az nem is az én területem, a következőkben elvekről beszélek.

Tapasztalataink a jogszabályok tényleges érvényesülése terén

Sok jogszabályt ismerünk, és papírforma szerint alkalmazzuk is őket, de valóban elfogadjuk-e, és tartalmukban, céljaikban azonosulunk-e velük? Gyakran tapasztaljuk, hogy nem. Néhány kiemelt, de jellemző példa:

Fajták oltalmi rendszerének és forgalmazási rendszerének szétválasztása **Ismerjük – de elfogadjuk!?**

A fajtaelismerés rendjében már az 1995. évi CXXXI tv. is hozott bizonyos szemléletváltozást, elsősorban a fajtatulajdon és a fajtaelismerés összefüggésének értelmezé-

sében. A csatlakozás megkövetelte az **UPOV Egyezmény** (1991) elfogadását, melyet a magyar parlament 2003. december 3-án, pontosan három évvel ezelőtt tett meg. A ratifikáció tette lehetővé a LII. tv. elfogadását és életbe lépését 2004. május 1-jén. Az oltalom (nálunk szabadalom) és a fajtaelismerés visszavonhatatlanul szétvált jogilag, de a tudatunkban? Még mindig él sok fajtabejelentő részéről az igény, hogy

súlyát. Különösen fontos ez a DUS-vizsgálatok esetében, melyek objektívak, legalábbis annyira, amennyire ez élő növényanyagnál lehetséges. A módszerek egységesítettek, az eredmény bármikor, bárhol leellenőrizhető. Ha az első év eredménye negatív, a folytatást is dokumentáltan indokolni kell. A Fajtaminősítő Bizottságnak nincs ráhatása, esetleg pozitív gazdasági értéktulajdonsággal ellensúlyozni a nega-



fajtaelismerésre bejelentett fajtáját a fajtavizsgálat során, vagy már elismert fajtáját később a felszaporítás, illetve vetőmag- és szaporítóanyag-forgalmazás ellenőrzésének keretében tulajdonjogi védelemben részesítjük. Ez sok félreértésre, elhibázott lépésre és meg nem oldható vitára ad okot mind a mai napig.

Sokat tettünk azért is, hogy 2004. májusában érvényes, az EU Közös Fajtakatalógus részét képező magyar Nemzeti Fajtajegyzékünk legyen. De ez már átvezet a következő kérdéshez.

A Nemzeti Fajtajegyzék része az EU Közös Katalógusának

Tudjuk – de komolyan vesszük!?

Meg kell barátkoznunk a gondolattal, hogy a minősítésre kötelezett fajok esetében a magyar regisztráció egyben a Közösségi Katalógusba való felvételt is jelent, azonnal és egyidejűleg, sőt az egyes, az eljárás során keletkezett adatok is folyamatosan átadásra kerülnek Brüsszelbe. Tudjuk ugyan, de nem érzi mindenki a tényleges

tív DUS-eredményt. Tételezzük fel, megteszi, bármikor, bárhol, bármelyik tagországban egy posztkontroll vizsgálat vagy egy ellenérdekű üzleti fél túlzott érdeklődése felfedheti a hibát. Tudjuk, mégis gyakori a vita ebben a kérdésben még három évvel a csatlakozás után is.

Szorosan összefügg a Közös Fajtakatalógussal a következő kérdés is.

Áruk és szolgáltatások szabad áramlása **Ismerjük – de elfogadjuk!?**

Ez a legvitatottabb szabadságjogok egyike a gazdasági élet minden területén, nemcsak a fajta- és szaporítóanyag- (vetőmag) forgalomban. Oka a mi szakmánkban is érthető, úgy érezzük, országhatáron túlról behozni vetőmagot, szaporítóanyagot mindenkinek van szabadsága, és ez meg is valósul, azonban a magyar vállalatoknak az európai piacokon megjelenni sokkal nehezebb, és gyakran csak elvi szabadság. Van is ebben igazság, de adminisztratív eszközökkel a fajta-elismerési folyamatban vagy a szaporítóanyag-ellenőrzésben akadályozni



ezt a mozgást nem lehet. Ehhez sokkal kifinomultabb eszközök szükségesek, olyan eszközök, melyekkel más EU-tagállamok élnek is. Ez azonban az ágazat szereplőinek összefogása és szakmai konszenzus nélkül nem megy. Csak néhány példa: lehetőség lett volna vetőmagminőség vonatkozásában megtartani a magyar szabvány határértékeit, ún. magyar minőségnek, sok ország megtette és működik, mi nem. Panaszkodunk, hogy rossz minőségű szaporítóanyag juthat be az országba: miért tartaná be a külföldi a szabályokat, ha azt látja, hogy a hazai szereplők is semmibe veszik. Ma pl. minden eddigénél nagyobb mélyponton van a fémzárolt vetőmag használata. Számítalan egyéb példát hozhatnánk az értékek megőrzése védelmében (gyümölcs-certifikációs rendszer, legfontosabb zöld-

ben dőljön el, mely tulajdonságok jelennek gazdasági előnyt az adott régióban, és a vizsgálatokat azokra összpontosítsák. A magyar gyakorlat szerint ilyen tulajdonság pl. a hideg- és fagyűrész (őszi búza, repce,) egyes kórtani tulajdonságok, mint pl. a napraforgónál a peronoszpóra- és a szador-, vagy a paprikánál a vírusrezisztencia. Az új tulajdonságok köre folyamatosan bővül, előtérbe kerülhetnek az energianövények, a vegyszer-tolerancia, vagy éppen az új fajták ökológiai természetesen való alkalmassága stb. Sürgősen át kell gondolni ezeket a kérdéseket és eldönteni, hogy:

- mely fajkörben akarunk új tulajdonságokat vizsgálni,
- melyek lehetnek ezek a tulajdonságok,



ségfajok leíró vizsgálati rendszere, vetőmag fuzárium-fertőzöttség előzetes vizsgálata, növényi génmegőrzés stb.), melyek később vonzó piaci tényezővé válhatnak, pénz és akarat hiányában azonban lassan elvesznek.

Szerencsére vannak olyan eszközök is, melyek még rendelkezésre állnak.

Saját érdekeink szerint alakíthatjuk a Gazdasági Érték Vizsgálat szempontjait Tudjuk – de élünk vele!?

A 2003. évi LII. törvény „A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról” előírja, mely fajok fajtaelismerése során kell kötelezően Gazdasági Érték Vizsgálatot (VCU) végezni.

A gazdasági értékvizsgálatok módszertana és szervezése – ellentétben a nemzetközileg egységes DUS módszertannal – tagországi hatáskörbe utalt.

Ennek célja az előbbieken felvetett igény figyelembe vétele, mely szerint szakmailag indokolt és fontos, hogy hely-

- van-e meghatározásukra szakirodalomból ismert módszertan,
- ha nincs, van-e elég kísérleti adat a kidolgozásukhoz,
- amennyiben a fajtaelismerés részévé kívánjuk tenni, a Fajta Minősítő Bizottságnak el kell fogadnia.

Jó lenne egy korrekt Államilag Elismert Fajták Kísérleti Rendszere Tudjuk – de teszünk érte!?

Ez a kérdés részben helytelen értelmezés, részben az együttműködés teljes hiánya és az érintettek eltérő érdekei miatt nem valószínű, hogy a szakmailag indokolt szinten.

Nem működik sajnos a 40/2004. (IV. 7.) FVM rendelet a „Növényfajták állami elismeréséről” 25. §-a alatt jelölt Ajánlott Fajták Jegyzékének rendszere sem. Ennek keretében terveztük azt az automatizmust, hogy az EU-ban elismert, de magyar Nemzeti Fajtajegyzéken nem szereplő fajták 1 éves ún. szűrővizsgálat után a magyar elismert fajtákkal egy kísérletben mérhetőek legyenek magukat. (Természetesen néhány bejelentő megrende-

ezeit a vizsgálatokat, de ezek eredménye nem jut el széles körben a felhasználókhoz.)

Nem sikerült itthon kialakítani az ún. posztregisztrációs rendszert sem, illetve sikerült, hiszen a tagságra készülve első között vezettük be az új tagországok közül 1994-ben, Minősített Fajtakísérlete néven, a pénzügyi forrását a Biológiai Alapok Pályázat biztosította.

Helytelen értelmezés, és ebből kifolyólag pénzforrás hiányában 2006 őszén szűnt meg végleg, mikor az őszi kalászosokat már nem tudtuk elvetni. A rendszer hatékonyan működik Lengyelországban, a Cseh Köztársaságban és Szlovákiában, és érdekes módon ott a „Hivatal” működött, a szakmában ismert automatizmusok alapján. A kísérleti eredmények a gazdálkodói kör érdekeit szolgálják, és nem elsősorban a bejelentő intézményekét, vállalatokét, az ő hasznuk ebből áttételesen érvényesül.

Az említett országokban tudják, nem elég gazdagok ahhoz, hogy párhuzamos kísérleti rendszereket építsenek ki, hiszen vannak értő szakembereik, akik ezzel a szakmával hivatásszerűen és hozzáértően foglalkoznak, megrendelik onnan a vizsgálatot, ahol a legjobban értenek hozzá. A cél pedig korrekt eredmények közzlése minden rangsor vagy ajánlat nélkül. Véleményem szerint Magyarországon, ahol a profi növénytermesztők többsége biztos szakmai tudással rendelkezik, pontosan erre van szükség; a gazdálkodók képesek arra, hogy tanulmányozva az adatokat leszűrjék a maguk számára fontos információkat.

Jelenleg néhány fajnál, ahol a bejelentők számára fontos a hazai mezőgazdaságban való megmérettetés, teljes költségfedezettel, változó fajta- és fajtaszámmal, az OMMI szervezésével és részben OMMI helyeken folyik a minősített fajták kísérlete szerződéses formában – pl. repce, napraforgó, cukorrépa esetében. Őszi árpánál korlátozott számban és helyen az OMMI szakmai közreműködésével 2006-ban elvetésre került az anyag.

A legnagyobb hiányt az őszi búza kísérletek felfüggesztése és a kukorica kísérletek várható elmaradása okozza.

Az elmúlt hónapban végre szakmai konzultáció indult meg a fenti kérdésben. Az intézet munkatársai összeállítottak egy javaslat-tervezetet, melyet a napokban küldünk meg az érintetteknek.

A jó fajtaminősítési rendszer és a helyesen megválasztott módszerek a magyar növénytermesztésnek hasznát hajtánák EU-tagállamok kiemelt programjai – mi hisszük egyáltalán!?

A biológiai alapok kezelése, a nemesítési műhelyek támogatásától (nem feltétlenül pénzbeli támogatásról, és főleg nem költségvetési pénzekekről van szó) a szaporítók helyzetének ismeretétől, a korrekt minősítési rendszerek működtetéséig és a forgal-



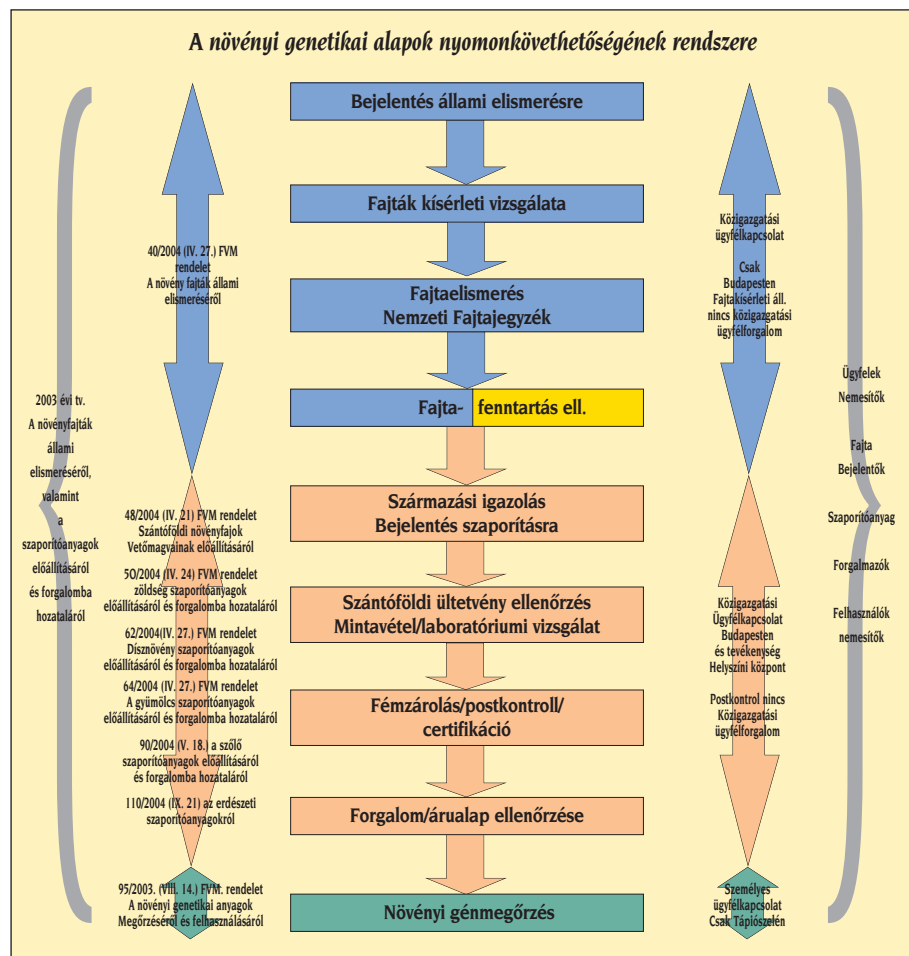
mazás törvényes rendjének betartatásáig, a régi EU-tagországokban kiemelten, magas döntéshozói szinten kezelt témák. Ezt bizonyítja, hogy semmit nem változott az egyes fajták és szaporítóanyagaik forgalmazását szabályozó alapdirektívák preambuluma, mely kimondja, hogy a szabályozásra azért került ilyen magas szinten sor, mert érvényesülésük az EU, vagyis mindannyiunk érdeke. Természetesen ezután jön a folytatás, a napjaikban napirenden lévő új programok, melyektől nemzetközi és nemzeti szinten is nagyobb hatékonyságot remélnek.

Új programok, folyamatos jogalkotási előkészítés a feladata a *Vetőmag és Szaporítóanyag Állandó Bizottságnak*, az aktív jelenlét minden tagország számára fontos. Nem elég a jogi ismeret, a bizottság, a rendeletek és határozatok előkészítő fóruma – a szakma jövője elveiben itt dől el. Képzett és tapasztalt szakemberek részvétele nélkülözhetetlen. (Néhány téma a jelenből engedményezések új rendje, tájfajták kérdése stb.)

UPOV (*International Union for the Protection of New Varieties of Plants* – Új fajták oltalmára alakított Nemzetközi Szervezet), a fajtaoltalom nemzetközi szervezete, a DUS vizsgálati módszertanfejlesztésének színtere; és mivel minden mindennel összefügg, pl. új faj az EU kötelező minősítés listájára csak akkor kerülhet fel, ha az UPOV technikai bizottságon már pozitív javaslattal átmegy.

A CPVO Közösségi Fajtahivatal és az UPOV kapcsolata a továbbiakban nyilvánvaló, de kevesen ismerik közös stratégiai munkacsoportjuk programját, amely 2006-ban kezdődött, és jelentős kihatással lesz a fajtavizsgálatok rendszerére, az eredmények kölcsönös elismerésére, egy-egy tagország vizsgálati súlyára. Közös munka folyik és közös munkacsoport jött létre ez év júniusában az EU-OECD-UPOV között is a fajták genetikai vizsgálatának módszertani korszerűsítésére és racionalitására. Új CPVO akkreditálási program indult ugyan csak 2006-ban a CPVO-on belül, melyben az ISTA (*International Seed Testing Association* – Nemzetközi Vetőmagvizsgálati Szövetség) akkreditáció ISO rendszerek kombinációját akarják felhasználni.

Mint a bevezetőben említettem, a világ halad a felsorolt új projektek felé. Ebben az évben indultak, és itthon is széles szakmai körben kellene tárgyalni róluk, hiszen a későbbi döntéseknek jogi következményei lesznek, melyeknek hatása lesz az ágazat szereplőire is. Igen, de hol vannak az ágazat szereplői, melyek azok a szakmai szövetségek, amelyek kompetensek és ségesek, és amelyek az előkészítő folyamatokban tárgyalópartnerek lehetnek? A Magyar Növénytermesztők Egyesülete, vagy a Vetőmag Szövetség és Terméktanács, vagy talán csak a Vetőmag Kereskedők Szövetsége, vagy az Agrárkamara, vagy a különböző gazdaszervezetek, mint felhasználók?



Egységes ágazati érdekképviselőt kellene (nemesítés, szaporítás, forgalmazás, felhasználás közös szövetségben, melyben a közös mellett a saját érdekeit is érvényesíteni tudja)

Mindenki mondja, de igazán senki se akarja! Pedig máshol vannak működő modellek

A fajtavizsgálatot és minősítést végző intézménynek mindezek ellenére és mellett színvonalas, gyors és kifizethető hatósági munkát kell nyújtani. A 2006. évi fejlesztésről már több fórumon szoltunk, most csak röviden megismétlem:

- a vizsgálati módszertan fejlesztése folyamatos,
- a regionális kísérleti rendszer kialakításának első tapasztalatait a napokban az év zárásával értékeljük, de az eddigiek biztatóak,
- informatikai fejlesztés: januárban tervezzük széles körben bemutatni partnereinknek és a tavaszi bejelentéseknél már „élesben” alkalmazzuk.

Az elmondottak tükrében rövid és közeptávú terveinket az alábbiakban foglaljuk össze:

1. DUS
 - aktív részvétel a nemzetközi programokban,
 - informatikai adatbázis fejlesztése, bekapcsolódás a nemzetközi adatbázisokba,

- lehetséges faj-koncentráció a vizsgálatokban,
- fajkör-vizsgálati centrumok kialakítása.

2. G&V-VCU

- jól kialakított módszertan, új szempontok figyelembe vétele,
- laboratóriumi és műszeres vizsgálatok fejlesztése,
- matematikai értékelési modellek fejlesztése,
- új kísérlet-szervezési modellek.

3. Működő Államilag Minősített Fajták Kísérleti Rendszere

Reméljük, hogy a megalakult Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Növénytermesztési Hatóságának keretén belül mindez eredményesen megvalósulhat.

A pontos szervezetet még nem ismerjük, de biztató, hogy az LII. tv. hatálya alá tartozó témák, melyek összefüggnek és melyek a nyomonykövethetőségre fűződnek fel (1. ábra), egy blokkban, növénytermesztési hatósági feladat címen szerepelnek az általunk ismert tervezetben.

Ertseyne Dr. Pereg Katalin
MgSzH



Kukoricahelyzet Franciaországban

A francia agrárminisztérium statisztikai szolgálatának (Scees) 2006. november 15-én nyilvánosságra hozott adatai szerint a 2006-ban betakarított franciaországi kukoricaterületek (2.884.000 ha) 5,4 százalékos csökkenést mutatnak az előző év 3.043.000 hektárjával szemben. Ezt az erőteljes visszaesést, amely a legnagyobb az elmúlt 15 évben, a téli időjárással és a kora tavaszi szárazsággal magyarázzák.

A 2006-os évben csaknem 100.000 hektárt – eredetileg szemesnek szánt területet – silótermesztésbe vontak be, mert az állattenyésztők tartalékai kifogyóban voltak, a másik ok pedig a kultúrát érintő szárazság volt. E jelentős átcsoportosítás ellenére a silókukorica-terület alig emelkedett.

Exportot tekintve 81.000 tonnára számítanak a franciák, szemben az előző évi, rekordnak számító 93.500 tonnával ez 13%-os csökkenés. Ugyancsak visszaesett az import is az előző évi 45.700 tonnáról 40.000 tonnára, amely 12%-os visszaesés.

Vetőmag

A franciaországi kukoricavetőmag-eladást erre a gazdasági évre 5.250.000 unitra becsülték. Ez 400.000 adaggal kevesebb (-7%) az előző évinél.

A vetőmagtermesztő terület továbbra is csökkenő tendenciát mutat. Az előző évhez képest mintegy 29%-os a csökkenés, a jelenlegi terület 40.021 ha, mely magába foglalja a bázisvetőmag területet is.

Időjárás

Az időjárás nem volt kegyes a kukoricához. A tenyészidőszak elején a májusi hideg, majd a június 10-i hőség, a július közepétől állandósult kánikula és az ezzel járó szárazság nehezítette meg a termesztést.

Ezeknek a tényezőknek a hatására a megtermékenyülés sem volt megfelelő. Számos hiányosan megtermékenyült csövet találtak a gazdák, melynek mértéke természetesen a fajták és régiók különbözősége miatt nagyon eltérő volt.

Összességében elmondható, hogy a termés – átlagosan – a várt mintegy 90%-a, a minősége viszont jó. A fajtatisztaság újra kiváló volt, vagyis a megtermékenyülési gondok negatív hatásai itt nem mutatkoztak meg.

2007. évi kilátások

A 2006-ban meg nem valósult célok miatt elképzelhető, hogy a vetőmag-szaporító területek a 2007-es évben emelkedni fognak, várhatóan 42.000–45.000 ha-ra (szemben a 2006-os 40.000 ha-al). Mindenesetre a kukoricaterületek stagnálásával kapcsolatos jóslatok arra engednek következtetni, hogy ez az emelkedés a 42.000 ha-os alsó határérték körül fog mozogni.

A francia agrárminisztérium statisztikai részlegének november 1-jei előrejelzése szerint 2007-ben az átlagtermés 8,1 t/ha lesz, ami alig tér el a 2005-ös 8,37 t/ha-tól. 2006-ról egyelőre nincsenek végleges adatok, de kb. 8,5 t/ha lesz a termésátlag.

Piaci árak

A közel stabil termésátlagok velejárója volt, hogy az árak emelkedtek, ezt a 2006-os és az azt megelőző 2 év októberi áraival jól lehet szemléltetni: 2005-ös októberi árakhoz képest a 2006-os 30 euróval volt magasabb tonnánként, míg 2004-hez képest ez az érték eléri a 50 euró/t-t is.

Nyilvánvaló, a kukorica jövedelmezősége sokat javult 2006-ban, 2005-höz képest a hektáronkénti bruttó nyereség 250-300 euró, és közel 500 euró/ha 2004-hez viszonyítva.

Egyéb növények

Mindezek ellenére elmondható, hogy a kalászos gabonák területe mintegy négy éve növekszik.

Egyes régiókban, mint például Észak-Loire-ban a tavaszi árpa területek mintegy



20%-kal nőnek. Növekedés várható a cukorrépa és a burgonya területben is. Csökken viszont a borsó és a napraforgó terület. A borsó 20%-os csökkenést könyvelhet el, 244.000 ha-ról 200.000 ha-ra csökken (ez elég aggasztó, ha hozzávesszük a 2006-ban rögzített -23%-ot is).

GM kukorica

A GM-szabályozásról szóló törvény több hónapos csúszásban van, így egyáltalán nem biztos, hogy a francia agrárminiszter engedélyezni fogja 2007-ben az újabb kísérleteket. A GM-kukorica területek száma viszont ugrásszerűen emelkedni fog, várhatóan 10.000–100.000 ha között lesz. 2006-ban valamivel több, mint 5.000 ha-on vetettek GM-kukoricát (az agrárminisztériumnál 5.135 ha GM-kukorica-területet jelentettek be). Elsősorban önkéntes bejelentésekről van szó, mivel ez a bejelentés fakultatív. GM vetőmag-szaporítás 374 ha-on folyt.

A franciák szeretnék minimalizálni a nem bejelentett területek számát, no nem azért mert illegális, hanem azért, hogy elejét vegyék a véletlenszerű keveredésnek, amit mindenki szeretne elkerülni.

A GMO-ellenes aktivisták többször összecsapásokba keveredtek a GM-kukoricát termesztőkkel a 2006-os év során. Először egy 20 hektárnyi GM-területet tettek tönkre az aktivisták, ami nem számottevő az 5.000 ha-os összterülethez képest. Egy másik aktivistából álló csoport egy silót árasztott el, amiben 2.000 t GM-kukoricát tároltak. Itt az események fegyveres összecsapásokba torkollottak, de senki sem sérült meg.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Terület (1000 ha)						
Szemes kukorica (vetőmag is)	1831	1685	1822	1655	1479	1550
Siló	1410	1586	1406	1388	1405	1400
Összes kukoricaterület	3241	3271	3228	3043	2884	2950
Vetőmag értékesítés (1000 unit)	5915	6035	6050	5650	5250	5350

*Semences et Progres 2006.dec.1-jei becslés
(forrás: Semences et Progres)



A Diabrotica teljes kiirtásának gazdasági hatásai Franciaországban

Franciaországi megjelenése óta az ottani termelőknek is sok fejtörést okoz az amerikai kukoricabogár kiirtása. Rendeleti úton próbálták meg szabályozni a védekezést, és kötelezővé tették a vetésváltást a kukoricatermesztésben.

A Diabrotica elleni küzdelemmel kapcsolatos szabályozás alapját a 2002. augusztus 22-én kihirdetett rendelet képezi. A Felső-Rajna vidékén ezt a rendeletet 2003-ban átdolgozták, miután a kukoricabogarak 3 kelet-sundgau-i településen is megjelentek. 2003. óta egyetlen egy befogás sem volt a Felső-Rajna vidékén elhelyezett csapdákban, ezért eltörölték a védekezést, és a Felső-Rajna vidékét Diabrotica-mentesnek nyilvánították.

A Párizs-környéki régióban azonban újabb zónák fertőződtek meg. Ebben a régióban a kukoricabogár teljes kiirtása nehézségekbe ütközött. 2006. február 9-én új kiegészítő miniszteri rendelet látott napvilágot, mely pontosítja azt, hogy ha ennek a rovarnak a jelenléte 3 egymást követő év folyamán bizonyossá válik és földrajzilag egymáshoz számos közel eső gócpontot alkot, akkor egy általános védelmi övezet kerül kialakításra.

A 2003. augusztus 22-i AG 2003-1201 sz. rendelet a következőkről intézkedik:

A fókusz-zónában kötelező:

- a 3 éves vetésforgó használata, hogy kukorica 2 egymást követő évben belül ne legyen ugyanazon a területen (a vetésváltás a legfontosabb része a rendeletnek.),
- ellenőrizni azokat az egynyári pázsitfűveteket, melyek fogékonyak lehetnek a kukoricabogarak megtelepedésére (köztesnövényei lehetnek a kukoricabogaraknak).

A biztonsági zónában kötelező:

- vetésforgó azért, hogy a kukoricát 2 egymást követő évben ne lehessen természetien egy adott parcellán.



Mindkét zónában kötelező:

- kötelező inszekticides védekezés a lárvák és az imágók ellen.

A puffer-(ütköző)zónában (mely 40 km sugarú zóna a befogás központja körül):

- ajánlott a vetésváltás azért, hogy a kukoricát 2 egymást követő évben ne lehessen természetien egy adott parcellán.

A 2006-os rendelet a következőkről intézkedik:

- fókusz-zóna (azon gócpontokkal azonos, melyekben a fertőzést kevesebb, mint 2 éve észlelték),
- bővített puffer-zóna (megfelel a puffer és biztonsági zóna együttesének, melyekben 3 éve észleltek fertőzést).

A fókusz-zónákban a védekezési intézkedések a következők:

- kötelező vetésforgó azért, hogy 3 évnél korábban ne kerüljön vissza kukorica ugyanarra a táblára,
- inszekticides védekezés az imágók ellen a fertőzött években és a lárvák, valamint az imágók ellen az azt követő évben is.

A puffer-(ütköző)zónákban a védekezési intézkedések a következők:

- kötelező vetésforgó azért, hogy 2 évnél korábban ne kerüljön vissza kukorica ugyanarra a táblára.

A Diabrotica teljes kiirtásának gazdasági hatásainak vizsgálatához az Arvalis Kutató Intézet és a francia agrárkamara a 2003-as megyei rendelet szerinti vetésváltásokat és előírt kezeléseket szimulált. A gabona, olajosnövény és fehérjenövény területek, valamint az átmenetileg használt rétek voltak érintettek a kísérletekben.

Kidolgoztak egy modellt a kukoricabogárra a fertőzött Meyenheim-i részen.

Meyenheim Kelet-Franciaországban, az egykor Felső-Elzásznak nevezett Haut-Rhin megyében található település. A megye 125.813 ha-os mezőgazdasági területéből 82.157 ha-on termesztenek gabonát, amiből 64.844 ha a kukorica (2005 KAP jelentés) és 23.817 ha az állandó füves terület. A kukoricaterületek 85%-a a gabonatermesztők és a tejhasznú állatokkal foglalkozó gazdák kezében van. Felső-Rajna gazdasági termelése 2002-ben 73,88 millió eurót tett ki és 33,91 millió euró kompenzációs támogatásban részesült, a gabonafélék teljes gazdasági termése így 107,79 millió euró, amiből a szemes kukorica 85%-ot képvisel.

A kukorica termesztésének sikere és túlsúlya annak a ténynek köszönhető, hogy Elzászban és főleg Haut-Rhin megyében minden szükséges tényező rendelkezésre áll, úgymint:

- a helyi körülményekhez alkalmazkodott versenyképes termelés (talaj, éghajlat,



1. táblázat

A vetésforgó megoszlása a 2003-as rendelet alkalmazásának éve szerint

	N éves terület			Vetésforgó N+1 év			Vetésforgó N+2 év		
	Fókusz zóna (ha)	Biztonsági zóna (ha)	Összes (ha)	Fókusz zóna (ha)	Biztonsági zóna (ha)	Összes (ha)	Fókusz zóna (ha)	Biztonsági zóna (ha)	Összes (ha)
Öntözött kukorica	4312	11201	15513	2212	4985	7197	0	11201	11201
Öntözött kalászos	882	1416	2298	994	2544	3538	1731	1416	3147
Öntözött szója	0	0		1988	5088	7076	3463	0	3463
Ugar	1330	3569	4899	1330	3569	4899	1330	3569	4899
Változtatásban érintett terület	6524	16186	22710	6524	16186	22710	6524	16186	22710
Birtokszám (db)	77	206	283						

munkaerő), évek óta magasabb hasznot nyújtanak hektáronként,

- a kiemelkedő hektáronkénti szárazanyaghozam (14–16 t szá./ha) erős energetikai potenciállal (12.600–15.200 takarmányegység/ha),
- a versenyképes piacú szervezet, hatékony felvásárló szervekkel és jelentős versenyelőnyökkel (a rajnai piacok közelsége, szakértők megléte és a Rajna, mint logisztikai ütőkarja),
- a keményítő- és daragárak felvevőpiacai magas árakat generálnak és néhány éve állandó fejlődést mutatnak,
- az elmúlt 2 évtizedben megvalósított nehéz beruházások, melyek a felszerelés és képzés tekintetében a birtokok és a begyűjtő-szervezetek szintjén valósultak meg.

A jó kukoricaeredmények az elzászi gabonatermést országos viszonylatban a 4. helyre rangsorolják.

Elzász, és különösképpen a Felső-Rajna-vidék egyéb termékeinek és a gabonaágazat fejlesztésének a perspektíváit egy 2002-es jelentésben említették meg, mely szerint a gabonaágazat versenyképes, de a jövője nagymértékben függ a kukorica értékesítési árának fenntartásától, és az EU ágazattámogatási politikájától.

A kukoricabogár-fertőzés és a 2 miniszteri rendelet igen jelentős zavarokat von maga után, mely meggyengíti a régió teljes gabonaágazatát.

A kukoricatermesztés támogatása fontos prioritási kérdés, melyhez – többek között – a következők szükségesek:

- meg kell tanulni a kukoricabogárral együtt is termesztani a kukoricát, adaptálva a tudományos ismereteket és az elzási környezetből védekező eszközöket,
- a kukoricatermesztés versenyképességének a megerősítését folytatni kell,
- támogatni kell a kukorica esetében a bruttó nyereség javulását, különösképpen az olyan akciókat, melyek a minőséget, a nyomomonkövetetőséget és az új piacok felkutatását – mint a bioüzemanyagok – célozzák meg,

2. táblázat

A vetésváltás megoszlása a kiegészítő rendelet alkalmazási éve szerint

		N éves terület		Vetésforgó N+1 év	
		bővített puffer zóna (ha)	összes (ha)	bővített puffer zóna (ha)	összes (ha)
Kukorica	öntözött	34639	34639	7346	7346
	nem öntözött	30205	30205	15753	15753
Átmenetileg használt rét (4-5 év)		4000	4000	4000	4000
Gabona	öntözött	0	0	11546	11546
	nem öntözött	16561	16561	29205	29205
Szója	öntözött	0	0	11546	11546
Ugar		11076	11076	17084	17084
Változtatásban érintett terület		96481	96481	96480	96480
Össz. kukorica		64844	64844	23099	23099
Mezőgazdaságilag hasznos terület KAP 2005 Vosgienne hegység településeinek kiv.		112887	112887		
birtokszám (db) (KAP 2005 M.V. hegység településeinek kiv.)		2572	2572		

- javítani a nagy nyilvánosság felé a kommunikációs tevékenységet a kukorica renoméjának javítása érdekében.

Mint ahogy azt az Elzászban készült tanulmány is mutatja, a mezőgazdasági birtokok óriási anyagi kárral szembesülnek. Ezek a pénzügyi zavarok igen jelentősek lesznek az ágazatra nézve, amely mintegy 15 céget foglal magába és kb. 1200 alkalmazottnak ad munkát Elzászban.

A 2003-as rendelet vizsgálatával kapcsolatosan az elemzők a 2004-es KAP-bejelentéshez használt adatokat használták fel, melyeket az 1. táblázat foglal össze.

A 2003-as rendelet hatásainak vizsgálata során a kísérletet végzők a fókusz-zónában a következő hipotéziseket tették fel:

- figyelembe véve a szektor birtoktípusait, megfigyelték, hogy a termelők fenntartanak a termelési eljárást a parcelláikon,
- a referenciaév ugar és kalászos területei az N+1 évtől kukoricával lennének rotációban,
- N+1 évben: az N év 4.312 ha kukorica

a következőképpen oszlana meg: 1.330 ha ugar + 2.982 ha, ami a következőképpen oszlana meg: 2/3 szója és 1/3 öntözött kalászos,

– N+2 évben ugyanez lenne a megoszlás (2/3 szója, 1/3 öntözött kalászos), de a művelhető kukorica terület 5.194 ha lenne.

A biztonsági zónában feltételezett hipotézisek a következők:

– csak az N+1 évben van változás a vetésváltásban

– ugyanazt a hipotézist tételezték fel, mint a fókusz zónában az N referenciaév kukoricaterületének vetésváltását illetően:

- ugyanakkora ugar
- a különbségből adódott terület (N év kukoricaterület ugarterület) 7.632 ha lenne, ami 2/3 szója és 1/3 búza arányban oszlik meg.

A 2006-os rendelet hatásainak vizsgálata során a kísérletet végzők a következő hipotéziseket tételezték fel:

A Meyenheim körüli 40 km sugarú bővített puffer zóna az egész Felső-Rajna vidé-



két magába foglalja. Így a számítási módok egyszerűsítése miatt figyelembe vették, hogy a bővített puffer zóna korlátozásai az egész megyére vonatkoznak (a fókusz-zóna által okozott költségek bevonása nélkül).

A vetésváltás megoszlását a kiegészítő rendelet alkalmazási évei szerint a 2. táblázat tartalmazza.

Tekintettel arra, hogy a teljes megye a bővített puffer-zónában van, a következő hipotézist tételeztük fel az N+4 év vetésváltásának vonatkozólag:

- a megművelt kukoricaterület nem lehet nagyobb, mint 31.637 ha,
- ugar, nem öntözött gabona és átmenetileg használt rétről (5-10 év)
- az ugar terület (11.076 ha) 50%-án, 5.538 ha-on lehetne kukorica: a többi távolabbi kis parcella a falu határában és a folyópart mentén található,
- a kukoricaterület (öntözött és öntözetlen) csak 23.099 ha, ami 64%-os csökkenés.
- a terület felosztása: N+3 évben öntözött kukoricaterület, N+4 évben 1/3 öntözött gabona, 1/3 öntözött szója és 1/3 ugar,
- az öntözetlen kukoricaterületen N+3 évben öntözetlen gabonát természetnének 29.205 ha-on és 1.000 ha-on átmenetileg használt rétet lenne.

A vizsgálatok során nézték ezen intézkedések gazdasági kihatásait. A 2003-as rendelet alkalmazásának gazdasági hatásai a hipotézisben meghatározott Meyenheim-i fókusz- és biztonsági zónára vonatkozik.

A kezelés költsége csak az imágók légi permetezéssel védekezését tartalmazza (3. táblázat).

Az N referenciaévtől N+2 évig felhalmozódott mezőgazdasági károk költségei:

- 1.548.187 euró a fókusz-zónában,
- 2.498.368 euró a biztonsági zónában, ami összesen 4.718.766 euró lenne, ami átlagosan 207 euró/ha/év.

A 2006-os kiegészítő rendelet alkalmazásának gazdasági hatásait a 4. táblázat mutatja.

A 2006-os kiegészítő rendelet alkalmazása mezőgazdasági kárt von maga után, amelyből a Felső-Rajnai farmokra eső költség 6.136.321 euró.

Fontos pontosítani, hogy egyetlen fókusz-zónát sem vettek számításba a kiegészítő rendelet alkalmazásának hipotézise során. Következésképpen a fókusz-zóna alkalmazásának relatív költségei nem jelennek meg a számításokban.

Ha a fókusz-zónában a 2003-as rendelet gazdasági veszteségét nézzük, a kár nagyságrendje 1.000.000 euró körüli, amihez hozzájön még az ágazati veszteség, 1.400.000 euró, összesen kb. 2.500.000 millió euró fókusz-zónánként.

Az ágazatra nézve a következő kiesések lehet számolni: a szakemberek kukorica

3. táblázat			
Kezelési költségek			
	Fókusz zóna (euró)	Biztonsági zóna (euró)	Összes (euró)
Összes N év bruttó nyereség	2428930	5944550	8373480
érintett birtokok száma	77	206	311
érintett Mg-lag hasznos terület	6524	16186	22710
káros év N+1	301056	821832	1122888
káros év N+2	564284	0	564284
káros év N+1 és N+2 (kiv. kezelés)	865340	821832	2359383
N kezelés ktg-e	400154	1039453	1439606
N+1 kezelés ktg-e	282694	637083	919777
kezelések ktg-e	682847	1676536	2359383
káros N+1 és N+2 kezeléssel	1548187	2498368	4718766

termésvesztesége az ágazatban 375.705 t. Ez begyűjtést tekintve 5.635.575 euró, szárítást tekintve 3.757.050 euró, összesen 9.392.625 euró lenne.

Az Elzászi Gazdasági Kutatóintézet meghatározta azt a típust, mely lehetővé teszi a mezőgazdasági üzemek közti különbségek bemutatását.

A fent említett méréseket végzők azt választották, hogy a kukoricabogár kiegészítő szabályozásának gazdasági kihatásait átvittetik 2 eltérő típusú Felső-Rajna-vidéki gazdaságra:

Az aktuális szabályozási kötelezettségeket és a vetésváltás radikális változásait figyelembe véve, az öntözött monokultúrás kukorica típusú gazdaságok, a hektáronkénti kieső jövedelem nagyságrendje 105% is lehet.

Ugyancsak elmondható az öntözetlen kukorica típusú gazdaságokhoz, hogy a hektáronkénti jövedelem-kiesés nagyságrendje 61% is lehet.

Ebben a két esetben a jövedelem-kiesés összefügg a kukoricabogárral kapcsolatos szabályozással, melynek drámai következményei lesznek a Felső-Rajna-vidéki gazdaságokra nézve.

A megvalósított tanulmányon keresztül a Felső-Rajna-vidéki agrárszakemberek támogatásával a tanulmány készítői felhívják a figyelmet az elégtelen és alkalmazhatatlan védekezési eszközökre.

A 2003-as és a 2006-os kiegészítő kukoricabogár-rendeletben felsorolt védekezési eszközök utalnak a kukorica kultúra kötelező rotáció mértékére és a kukoricabogár imágók és lárvák elleni kezelésekre.

Szemben a kukorica Felső-Rajna-vidéki jelentőségével, a kultúra kötelező rotációjának mértéke rendellenes. Másfelől ez a szabályozás nem bocsátja rendelkezésre az igazán hatásos kémiai védekezési eszközöket, szemben az európai szomszédokkal.

4. táblázat		
Elszenvedett gazdasági kárbebecslés		
	Bővített puffer zóna	Összesen
Érintett gazdaságok száma	2572	2572
Érintett mg-lag hasznos terület	96.481 ha	96.481 ha
Teljes bruttó N+3 év haszon	36.959.538 euró	36.959.538 euró
Teljes bruttó N+4 év haszon	30.823.217 euró	30.823.217 euró
Kár/vetésváltás/N+4	6.136.321 euró	6.136.321 euró

Ugyanakkor célszerű lenne intézkedni megfelelő mértékben a kukoricabogár elleni védtelen Felső-Rajna-vidék esetében, mivel a jelenlegi szabályozással indukált mezőgazdasági gyakorlat változásainak katasztrofális vége lehet a gazdaságokra és az egész kukorica ágazatra nézve.

A kukoricabogár kiirtásának szemléletében a hatóságok támogatásának is meg kellene nyilvánulnia a következőkben:

- a termeléssel összefüggő kiesés pénzügyi kompenzációja,
- alkalmas és hatékony védekezési eszköz kihelyezése,
- az imágók és lárvák elleni kezelések költségeinek átvállalása.

A nemzeti szabályozás helyi alkalmazásának hiányában egy másik alternatíva lehet a károsítók teljes kiirtási ötletének az elvetése.

Jóllehet, ez az alternatíva ugyanakkor még kísérleteket követel azért, hogy a tudományos és technikai ismereteket bővítsék a kukoricabogár elleni küzdelem érdekében.

A Diabrotica elleni küzdelmet támogató beruházásoknak fontolóra kell venni 2 dolgot:

- védekezési eszközök,
- a gazdálkodók segítése a termelési gyakorlat változtatásában.

Egyedül ez a perspektíva garantálhatja ennek az átalakulásnak a sikerét, limitálva ezzel a paraziták elterjedését és megfelelően egy igen erős társadalmi elvárásnak.

Horváth Zsolt



A 7. Keretprogram a 2007–2013-as időszakra

A 2006-os év végén megjelentek az EU-források felhasználásával kivitelezhető kutatást, fejlesztést, az innovációt, a tudományos ismeretek terjesztését, valamint a nemzetközi együttműködést támogató 7. Keretprogram pályázati felhívásai. A programot most először az EU költségvetési időszakára szabták, vagyis 2007-től 2013-ig.

A keretprogram négy program keretében nyújt támogatást, mint a *kooperáció, kapacitások, ötletek, emberek*. A mezőgazdaságban és a hozzá csatlakozó élelmiszeriparban dolgozó szakemberek ezen programoknak több alprogramjában, illetve tematikájában is pályázhatnak a következő hét évben. A 7. Keretprogramról minden információ megtalálható a **www.cordis.lu** honlapon.

A továbbiakban a számunkra fontosabb programokról adunk rövid betekintést:

A *Kooperációs* programok az EU kutatáspolitikájának hat célkitűzése közül hármat foglal magában: az együttműködő kutatást, az európai technológiai kezdeményezéseket, illetve a nemzeti programok koordinációját. A együttműködő kutatás az EU kutatástámogatásának központi elemét képezi, amelynek célja olyan kiváló kutatási projektek és hálózatok kialakítása, melyek felkeltik az európai és a világ más részeiről származó kutatók és befektetők érdeklődését.

A tematikus területek a következők:

1. egészségügy,
2. élelmiszer, mezőgazdaság, halászat és biotechnológia,
3. információs és kommunikációs technológiák,
4. nanotudományok, nanotechnológiák, anyagtudomány, gyártástechnológiák,
5. energia,
6. környezetvédelem (beleértve a klímaváltozást),
7. közlekedés (beleértve a repüléstechnikát),
8. társadalomgazdasági tudományok és humán tudományok,
9. biztonsági kutatások,
10. űrkutatás.

A bennünket közelebből érdeklő terület az élelmiszer, mezőgazdaság, halászat és biotechnológia, amely olyan témakörökkel foglalkozik, mint a fenntartható mezőgazdaság, növény-nemesítés, biztonsá-

gos élelmiszer-előállítás és a teljes élelmiszerlánc ismerete. Ide tartozik a diétákkal kapcsolatos betegségek, az élelmiszerek és táplálkozás egészséget befolyásoló hatásának kutatása, az élelmiszerekkel kapcsolatos rendellenességek (elhízás, allergia) és a fertőző betegségek stb. A kutatások révén szerzett ismeretek alapul szolgálnak a közös agrárpolitika, az élelmiszer-biztonsággal kapcsolatos szabályozások, az állategészségügy, a betegségek ellenőrzésével és az állatjólléttel, halászattal kapcsolatos közösségi szabályozásoknak.

Ez a program három nagy területet fed le, mint:

- a) A termőterület és a biológiai alapok fenntartható termesztése és kezelése, ahol a következő tematikák jelentek meg: genomika, proteomika, fenntartható és versenyképes halászat és akvakultúra, multifunkcionális mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, növényvédelem, agrár-gazdasági kutatások, állattenyésztés és állategészségügy, hulladékok biztonságos kezelése, ökotermesztés stb.
- b) A farmtól az asztalig, élelmiszer, egészség, jólét, ahol a következő tematikák jelennek meg: a táplálkozás és a diétákkal kapcsolatos betegségek és rendellenességek, beleértve az elhízást és allergiát, élelmiszerek minőségének és biztonságának növelése, az élelmiszerlánc integritása, új összetevők és termékek kifejlesztése, élelmiszer-feldolgozás, az élelmiszerek és élelmiszerlánc környezeti hatásai, és az élelmiszereket és élelmiszerláncot befolyásoló környezeti hatások, stb.
- c) A biotechnológia a fenntartható nem élelmiszergyártás és folyamatok szolgáltatásban, ahol olyan tematikák jelentek meg, mint: nyersanyagok és biomassza alapanyagok, energianövények, enzimtechnológiák az ipari biotechnológia szolgáltatásban, környezetvédelmi bioremediáció, mezőgazdasági hulladékok hasznosítása, újrahasznosítható anyagok, biológiai polimerek stb.

A másik nagy terület a *Kapacitások* program, amely a kutatási és innovációs kapacitást kívánja növelni, továbbá optimális kihasználást biztosítani a kutatási infrastruktúrák használatának, a KKV-k innovatív kapacitásának megerősítése, a regionális kutatás-vezérelt clusterok kialakításának támogatása – az EU régióinak kutatási potenciáljának megerősítése –, a tudományos ismereteknek terjesztése, a nemzetközi együttműködések támogatása.

a) *Kutatási infrastruktúra*: a kutatási infrastruktúrák egyre fontosabb szerepet töltenek be a tudás és technológia fejlődé-

sében. Az olyan infrastruktúrák, mint a genomikai adatbankok, a nanotechnológiák a kutatásban központi szerepet töltenek be. Ezek kifejlesztése azonban rendkívül költséges és igen széles szak tudást igényelnek. Az EU-nak katalizáló szerepet kell játszania, hogy a tagállamokban már meglévő infrastruktúrák hatékonyan legyenek kihasználva, azok továbbfejlesztése és hálózatba szervezése, valamint az össz-európai érdekeltsgű új kutatási infrastruktúrák támogatása révén. A már meglévő infrastruktúrák támogatása által lehetővé kell tenni a transznacionális hozzáférést és a tevékenységek integrálását, a kutatási e-infrastruktúrák létrejöttét, mint a nagykapacitású és nagyteljesítményű kommunikációs és grid infrastruktúrák ki- és továbbfejlesztését, az európai számítástechnikai kapacitások megerősítését. A támogatás odaítélésénél olyan szempontokat vesznek figyelembe, mint pl. a Közöségi pénzügyi támogatásának hozzáadott értéke, tudományos kiválóság, technológiai és szervezeti megvalósíthatóság, az összeszerelés és működés becsült költsége.

- b) *Kis- és középvállalkozások számára kiírt kutatások*: olyan KKV-kat illetve KKV-k szövetségét támogatja a program, amelyek kutatási tevékenységét egyetemekhez, vagy kutatóintézetekhez szükséges kiszervezni. KKV-k számára végzett kutatás innovatív vállalkozások kis csoportjainak támogatását segíti közös, vagy egymást kiegészítő problémák megoldásában. Elsősorban alacsony és közepes technológiai KKV-kat támogatnak, melyek alacsony kutatási kapacitással rendelkeznek. KKV-k szövetségei számára végzett kutatások támogatásának célja, hogy az egyes szektorok és szegmensek vállalkozásainak nagyobb csoportját érintő technológiai problémákra találjanak közös megoldást.

- c) *A tudás régióinak támogatása*: a tevékenységek lehetővé kívánják tenni, hogy az európai régiók megerősítsék K+F tevékenységbe történő befektetési kapacitásukat és kutatási tevékenységeket hajtsanak végre. A támogatás által közös együttműködésbe vonják be a régió szereplőit, mint az egyetemeket, kutatóközpontokat, ipart, hatóságokat (regionális tanácsokat és regionális fejlesztési ügynökségeket). Az intézkedések célja a kutatóhálózatokba való szerveződés, a kutatási támogatási forrásokhoz való hozzáférés javítása, továbbá regionális szereplőknek és intézményeknek a régió gazdaságába történő hatékonyabb integrálása.



d) A *kutatáspotenciál-támogatás* célja a kibővült Európa kutatási potenciáljának ösztönzése az EU konvergencia- és külső régiókban már létező és most létrejövő kiválóságok fejlesztése révén. A támogatott tevékenységek között találjuk a szakember- vagy kutatócserét a konvergencia-régiókban kiválasztott intézmények, valamint azok partnerintézményei között, továbbá a kutatási eszközök beszerzését és fejlesztését, illetve a konvergencia-régiókban már meglévő, vagy újonnan létrejövő kiválósági központok szellemi kapacitásainak kiaknázását elősegítő anyagi környezet kialakítását. A meglévő ismeretek továbbítására támogatott a tudástranszfert elő-

segítő konferenciák és workshopok szervezése is.

e) A *nemzetközi együttműködés program*: célja egyrészt, hogy a program által megcélzott országok a felmerülő globális problémákra megoldást találjanak, másrészt a kiválasztott tudományterületeken növeljék Európa versenyképességét a harmadik országokkal fennálló (elsősorban tengerentúli országok, mint az USA) stratégiai partnerségen keresztül, valamint ösztönözzék a harmadik országok kutatóit arra, hogy Európában vagy Európával együttműködve dolgozzanak.

Az *Emberek* programcsoport elsősorban a kutatói mobilitást, továbbképzéseket támogatja, például a 6. Keretprogramban

már létező és sikeres Marie Curie-program által.

A negyedik programcsoport, az *Ötletek*, új elemként jelenik meg a 7. Keretprogramban, célja az alapkutatások támogatása. Ebben a csoportban, szemben a többi programokkal, egyéni pályázat is beadható.

Hajdu Zoltán
SOLTUB Bt.

Azon tagjaink számára, akik bővebb információt szeretnének kapni a 7. keretprogram lehetőségeiről, illetve keresik a kapcsolódási pontokat, egy kérdőívet helyeztünk el a VSZT honlapján, a **www.vetomagtermettanacs.hu** címen.

Bioüzemanyagok használatának alakulása a világban és Európában

Világban

2006. szeptemberében az USA 3,81 millió t rekordmennyiségű kukoricát alakított át etanollá, ami éves szinten meghaladja a 45 millió tonnát is. Ez a francia össztermelésnek több mint a 3-szorosa, és az EU-25-ök termelésének megfelelő szintű mennyiség. Amerikában a jelenlegi támogatásokkal

egy etanolgyár 3 év alatt teljesen leamortizálódik, a legelső üzemek már nincsenek is használatban, átadták helyüket az újabb, versenyképesebb, tehát jövedelmezőbb üzemeknek.

Egy 60 \$/hordó kőolajjal és a bekeveréssel kapcsolatos aktuális támogatásokkal számolva a kukorica etanollá való

átalakítása rentábilis marad 159 \$/t termelési ár eléréséig. Jelenleg kb. 125 \$/t ez az ár, és ha a kőolaj ára 70 \$/hordóra felemelkedik, a kukorica ára akár 187 \$/t-ra is felmehet még úgy, hogy a versenyképessége megmaradjon.

Az amerikaiak saját maguk erősítették meg azt, hogy a közeljövőben ők nem tudják fenntartani az export-kukorica eladásukat, így át kell adniuk helyüket más termelő országoknak.

Mostantól kezdve a dél-kelet-ázsiai vásárló országok már nem tudják, honnan látják el magukat kukoricával, miközben szükségleteik tovább növekednek a baromfitenyésztésük fejlődése miatt.

Európa

Uniói szinten előljárónak számítanak bioüzemanyag-használatban a svédek és a németek, az újonnan csatlakozott tagállamok közül Lengyelország és Málta járnak az élen (táblázat).

Mivel cél az, hogy az Európai Unióban 2010-ben a felhasznált üzemanyag 5,75 százaléka környezetet kímélő bioüzemanyag legyen, ezért egyes tagországoknak nagy erővel kell törekedni a vállalások betartására, hogy ez a közös EU-s cél megvalósuljon.

Franciaországban már 2008-ban megvalósulhat, hogy 5,75 százaléknyi bioüzemanyagot kevernek a hagyományos üzemanyagokba.

Viszont több tagország – köztük az Egyesült Királyság is – valószínűleg nem fogják tudni teljesíteni a célt.

Horváth Zsolt

táblázat				
Tagállam	Bioüzemanyag részesedés 2003-ban (%)	Bioüzemanyag részesedés 2004-ben (%)	Bioüzemanyag részesedés 2005-ben (%)	Cél 2005-re (%)
Ausztria	0.06	0.06	0.93	2.50
Belgium	0.00	0.00	0.00	2.00
Ciprus	0.00	0.00	0.00	1.00
Cseh Köztársaság	1.09	1.00	0.05	3.70
Dánia	0.00	0.00	nincs adat	0.10
Egyesült Királyság	0.026	0.04	0.18	0.19
Észtország	0.00	0.00	0.00	2.00
Finnország	0.11	0.11	nincs adat	0.10
Franciaország	0.67	0.67	0.97	2.00
Görögország	0.00	0.00	nincs adat	0.70
Hollandia	0.03	0.01	0.02	2.00
Írország	0.00	0.00	0.05	0.06
Lengyelország	0.49	0.30	0.48	0.50
Lettország	0.22	0.07	0.33	2.00
Litvánia	0.00	0.02	0.72	2.00
Luxemburg	0.00	0.02	0.02	0.00
Magyarország	0.00	0.00	0.07	0.60
Málta	0.02	0.10	0.52	0.30
Németország	1.21	1.72	3.75	2.00
Olaszország	0.50	0.50	0.51	1.00
Portugália	0.00	0.00	0.00	2.00
Spanyolország	0.35	0.38	0.44	2.00
Svédország	1.32	2.28	2.23	3.00
Szlovákia	0.14	0.15	nincs adat	2.00
Szlovénia	0.00	0.06	0.35	0.65
EU-25	0.50%	0.70%	1,0 % becslés	1.40%



Az OMMI 2006. évi hatósági ellenőrzési tevékenysége a Vetőmagfelügyelet területén

Az Európai Unióba való 2004. évi belépésünket követően fokozott jelentősége van a fogyasztóvédelemnek. Sokan – nem is alaptalanul – tartottak tőle, hogy ellep bennünket „Európa szemetét”. Az áruk mozgásának szabadsága elve miatt a határérték alatti vetőmagvak beáramlását csak a minőségvédelem oldaláról lehetett és lehet megközelíteni és korlátozni.

A hatósági ellenőrzési feladatokat 2006-ban is az alábbi jogszabályok alapján végeztük:

- a 2003. évi LII. törvény a növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról,
- a kormány 369/2004. (XII. 26.) rendelet a szaporítóanyagokkal kapcsolatos minőségvédelmi bírság megállapításáról,
- a 40/2004. (IV. 7.) FVM rendelet a növényfajták állami elismeréséről,
- a 48/2004. (IV. 21.) FVM rendelet a szántóföldi növényfajok vetőmagvainak előállításáról és forgalomba hozataláról,
- az 50/2004. (IV. 22.) FVM rendelet a zöldség szaporító-anyagok előállításáról és forgalomba hozataláról,
- a Géntechnológiai Hatóságtól kapott felhatalmazás alapján a géntechnológiai módosításnak tekintendő, valamint annak nem másuló eljárásokról és a géntechnológiai tevékenység ellenőrzésére jogosult hatóságokról szóló 111/2003. (XI. 5.) FVM-GKM-EszCsM-KvVM együttes rendeletével összhangban, valamint a mezőgazdaság és ipar területén folytatott géntechnológiai tevékenység egyes szabályairól szóló 142/2004. (IX. 30.) FVM-GKM együttes rendelet és az 1998. évi XXVII. törvénynek megfelelően végzett géntechnológiai tevékenység hatósági ellenőrzéséről.

A rendelkezések értelmében jelentősen megnövekedtek a hatósági ellenőrzési feladatok. 2006-ban új feladatként lépett

be a dughagyma forgalmazásának ellenőrzése. A munkálatokhoz nincsenek mellérendelve az ellenőrzési tevékenységhez szükséges elkülönített pénzeszközök, ezen ellenőrzések költsége tervezhetetlenül növelte a főosztály szűkös kiadási keretét. Az ellenőrzést végző munkatársak száma tovább csökkent az előző évekhez képest. (Hatósági ellenőrzések alakulása 1994–2006 között 1. táblázat)

Hatósági ellenőrzéseket az előző évek gyakorlatához hasonlóan a 2. táblázat témaköreiben végeztünk.

Minőségvédelmi bírság

A minőségvédelmi bírság kiszabásának lehetőségével 32 esetben éltünk ebben az évben, a kiszabott bírság mértéke 50.000 és 1.500.000 forint között változott esetenként. Vannak a következő évre áthúzódó esetek is. Olyan esetekben éltünk vele, ahol előzetes figyelmeztetés után sem, vagy csak késlekedve szüntették meg a szabálytalan vetőmag forgalmazását, illetve ahol a szándékosság egyértelműnek bizonyult.

A minőségvédelmi bírságból befolyó összeget elkülönítetten kell kezelni és az

kizárólag a minőségbiztosítás fejlesztésére fordítható, melyhez az FVM Mezőgazdasági Főosztály hozzájárulása szükséges.

A befolyt minőségvédelmi bírságot a Főosztály ellenőrző tevékenységének javí-

1. táblázat	
A hatósági ellenőrzések alakulása 1994–2006	
Év	Ellenőrzések száma
1994	663
1995	837
1996	596
1997	608
1998	696
1999	854
2000	748
2001	882
2002	1078
2003	982
2004	840
2005	1046
2006	1245*
* nem végleges adat	

2. táblázat			
Hatósági ellenőrzések			
Ellenőrzés tárgya	Ellenőrzések száma		
	2004	2005	2006
Feldolgozóüzemi komplex ellenőrzés	10	23	33
Szántóföldi szemle és előszemle	37	42	33
Vetőmaggal kapcsolatos reklamációk vizsgálata	51	24	30
Burgonya vetőgumó tárolás ellenőrzése	8	8	12
Vetőmag részletezés	19	–	–
Hivatalos mintavétel hatósági jogkörben	62	215	212 + 60
Tényleges termés elszámoltatása	62	39	30
Standard vetőmag-szaporítások ellenőrzése	4	2	13
Kiszereleési tevékenység ellenőrzése	19	46	37
Alkalmatlan vetőmagtétel elszámoltatása	18	16	34
Címkefelhasználás elszámoltatása	178	294	301
Fémzárolási folyamat hatósági ellenőrzése	33	22	62
Hatósági zár alá helyezés, hatósági zár feloldás	24	51	27
Vetőmag-forgalmazás ellenőrzése	217	247	272
Dughagymaforgalmazás ellenőrzése	–	–	81
Kontroll minták ellenőrzése	98	–	–
Fajtafenntartás ellenőrzése	–	3	–
GMO ellenőrzés	–	14	9
Összesen:	840	1.046	1.245
		124,5 %	148,2 %
		100,0 %	119,0 %



tására, a műszaki, számítógépes háttér fejlesztésére fordította 2006-ban is. Elkészült a hatósági ellenőrzések feldolgozásának, a szükséges intézkedések nyomon követhetőségének és a fémzárolási és szántóföldi, pénzügyi rendszerrel összekapcsolódó számítógépes program.

A vetőmag-előállítás, -forgalmazás és -felhasználás területén a törvényességet az alábbi eszközökkel kívánjuk betartatni:

- nagy értékű áru esetén zár alá vétel,
- kis mennyiség, illetve érték esetén helyszíni megsemmisítés,
- ismételt elkövetett szabálytalanság esetén minőségvédelmi bírság,
- vetőmag-hamisítás esetén rendőrségi feljelentés; sajnos a rendőrség ezeket a kérdéseket nem minden esetben kezeli a súlyának megfelelően,
- tájékoztatás és figyelemfelhívás a minősített vetőmaghasználat jelentőségére, az alaki bélyegekre és megjelenési formáira.

Vetőmag-feldolgozó üzemek komplex ellenőrzése

Ezen ellenőrzések során a vetőmagüzemeknek a teljes tevékenységi körét ellenőrizzük a nyilvántartások, a be- és kiszállítás bizonylatolásán, a feldolgozási folyamaton, a késztermék, a fémzárolás folyamatán keresztül. Ellenőrizzük a bizonyítványok, letéti minták meglétét, tárolását, azok minőségét. Ebben a témakörben – bár a legmunkaigényesebb ellenőrzésről van szó – évről évre emelkedik az ellenőrzések száma. A rendszeres ellenőrzésnek egyértelmű a visszatartó hatása a szabálytalanságok elkövetésével szemben. Néhány nagyobb vetőmagüzemben a teljes maradványvetőmag-készletet levizsgáltuk és elvégeztük a csírázóképeség vizsgálatát. Ez 189 mintát jelentett és részben pótolta a korábban végzett kontrollminta ellenőrzést is.

Szántóföldi elő- és közbenső szemle hatósági jogkörben

A hatósági jogkörben végzett szántóföldi ellenőrzéseket az alábbi esetekben végezzük:

- izoláció meglétének ellenőrzése a kötelező szántóföldi szemlék előtti időszakban,
- állománysűrűség ellenőrzése külső körülmények (elemi kár, vagy egyéb ok miatti kipusztulás, engedélyes vetőmag vetése stb.) esetén,
- új telepítésű herefélék és fű szaporítása esetében, amennyiben az őszi állományszemlét nem lehetett elvégezni,
- növényfajták fenntartásának ellenőrzése hatósági jogkörben,
- két hivatalos szemle közt szükséges ellenőrzés,
- bármilyen esetben, amikor időjárási, vagy egyéb okok ezt szükségessé tes-

szik, például ebben az évben egyes napraforgófajták a hideg tavasz miatt rendellenes tányérképződéseket produkáltak.

Ebben a kategóriában a szaporító terület csökkenésével összefüggésben kismértékben csökkent az ellenőrzések száma az előző két évhez képest.

Vetőmaggal kapcsolatos reklamációk ellenőrzése

Bejelentések, reklamációk esetén a kivizsgálás során a következő intézkedésekre kerülhet sor:

- helyszíni szemle,
- mintavétel, minta bevonása ellenőrző vizsgálatra, vagy ellenőrző kitermesztésre,
- utóellenőrzés korábbi szabálytalanságok esetén,
- peres, vitás ügyekben a helyszínen szükséges eljárás, intézkedés megtétele.

Az ilyen jellegű ellenőrzések száma némileg emelkedett az előző évhez képest. Az emelkedés oka, hogy egyes ügyek bonyolultsága, több szereplője miatt több ellenőrzést is igényeltek a fentieknek megfelelően. Az Európai Unió tagországaiból szaporítási és árutermesztési célra beérkező vetőgumó fekete tőrothadásos megbetegedésének kivizsgálása jelentette a legtöbb feladatot.

Burgonya vetőgumó tárolás ellenőrzése

A burgonya biológiájából adódóan a tárolás nagyobb szakértelmet, odafigyelést igényel a tárolási veszteségek, a minőségromlás minimalizálása, a szántóföldi kelési gondok elkerülése érdekében, mint más vetőmagvak esetében. A szaporító terület és a szaporítók csökkenésével az ilyen ellenőrzések száma már kevesebb, mint néhány évvel korábban, de 2006-ban több volt, mint a megelőző két évben.

Hivatalos mintavétel hatósági jogkörben

Továbbra is kiemelt feladatunknak tartjuk, hogy az országba beérkező vetőmagvak minőségét folyamatosan ellenőrizzük. Az uniós csatlakozást megelőzően minden beérkező vetőmagot fémzároltatni kellett. A felhasználók jelentős része ezt az ellenőrzést a továbbiakban is igényelné. Évről-évre sok panasz van az EU-ból beérkező vetőmagvak – különösen a burgonya vetőgumó – minőségével kapcsolatban. A 48/2004. (IV. 21.) FVM rendelet 19. §. (4) bekezdése szerint: „Az Európai Unió valamely más tagállamában előállított, a Magyar Köztársaság területén továbbszaporításra kerülő vetőmagokról azok tulajdonosa állít ki származási igazolást, melyhez a címkét csatolni kell. A vetőmag tulajdonosának a Magyar Köztársaságban levő telephelyén rendelkeznie kell letéti mintával.” Ez az intézkedés alapvetően a felhasználók

érdekeit védi. Az előző évi intézkedéseink következtében a vetőmag-előállítók zöme már rendszeresen kéri a beérkező vetőmagtétel mintázását, de ebben az évben is 60 ellenőrzést tartottunk, amelynek célja a letéti minták meglétének ellenőrzése volt. Ennek során sok mintát vettünk, illetve osztottuk meg a meglévő mintákat vizsgálat céljára. Az ellenőrzéseknek tulajdonítjuk, hogy kevesebb az alacsony csírázóképeségű tétel, az eredmény lényegesen jobb, mint az előző évben.

Rendszeres a mintavétel a kereskedelmi forgalomban lévő vetőmagvakból (lásd a 3.13. pontban) Előző évekről megmaradt vetőmagtétel – főleg gabonafélék – hivatalos mintavételét és vizsgálatát is sokan kérik Intézetünkől. Ugyancsak rendszeres a mintavétel igénylése a továbbfeldolgozás céljára beérkező vetőmagvakból is.

Fentiekre való tekintettel a mintavételek száma tovább növekedett az előző évhez képest is.

Tényleges termés elszámoltatása

Az ellenőrzések, elszámoltatások abban az esetben szükségesek, amikor a betakarított termés mennyisége lényegesen (+ 30 %) eltér a szemlejegyzőkönyvön szereplő becsült terméstől. Szükség szerint céllenőrzéseket is tartunk ezen a területen. Ebben az évben a kisebb szaporító terület és az érési időben kevésbé szélsőséges időjárás miatt kevesebb ilyen jellegű ellenőrzésre volt szükség, mint az előzőekben.

Standard szaporítások ellenőrzése

Szűrőpróbaszerűen ellenőrizzük a zöldség-növényeknél a bejelentett standard szaporító területeket. Ezeken az ellenőrzéseken a szaporítási adatokat, a vetőmag-felhasználást, valamint a fajtatisztaságot ellenőrizzük a szántóföldön. Ebben az évben a szántóföldi ellenőrzéseken túl több standard termeltető szervezetet elszámoltattunk a termeltetett vetőmagokkal, az anyamagtól az értékesítésig. Természetesen az ehhez kapcsolódó nyilvántartási rendszer is az ellenőrzések tárgyát képezte. Ennek köszönhetően az e tárgyban végzett ellenőrzések száma emelkedett az előző évekhez képest.

Kiszerezési tevékenység ellenőrzése

A vetőmagrendelet a kiszerezést végző szervezeteknek a minősítő intézet által történő nyilvántartásba vételét írja elő. Jelenleg 61 regisztrált kiszerező szervezet van Magyarországon, kevesebb, mint a rendelet bevezetése előtti időszakban. Azonban több nyilvántartott szervezet jelenleg szünetelteti, vagy meg sem kezdte a kiszerezést. Az ezen szervezeteknél tartott ellenőrzések száma kis mértékben csökkent az előző évhez képest. A kistasakos vetőmagforgalom ellenőrzése a kiszerezők ellenőrzésén keresztül a leghatékonyabb, ezért



ezen szervezetek ellenőrzését a jövőben is kiemelt feladatként kívánjuk kezelni.

Alkalmatlan vetőmagtétélek elszámoltatása

A szántóföldi ellenőrzéseken, valamint a fémzárolás során alkalmatlan, a határértékeknek nem megfelelő vetőmagtétélek további sorsának nyomon követése fontos feladatunk. A vetőmag-minősítési határértékeknek nem megfelelő tétéleknél a címkék levágását és elszámoltatását ellenőrzük. Az előző évben és az idén is előfordult, hogy alkalmatlannak minősített vetőmagtétélek kiszállításra és elvetésre kerültek. E területen több, mint kétszer annyi ellenőrzést tartottunk, mint 2005-ben. Minőségvédelmi bírság kiszabására is sor került.

Címkeelszámoltatás ellenőrzése

Már 2004-ben, az uniós csatlakozással összhangban, a minősítő intézet új típusú fémzárolási címkéket vezetett be. Az új címkék kitöltéséhez új és folyamatosan tökéletesített, biztonságosabb címkenyomtatási program tartozik. Ennek megfelelően a címkék felhasználásának ellenőrzése kiemelt, folyamatos, nagy munkaráfordítást igénylő feladat, mert a címke szigorú elszámolás alatt álló sorszámozott nyomtatvány. A legtöbb ellenőrzés – az előző évi vel közel azonos mértékű – az összes ellenőrzés körülbelül 25 %-a e területen történt.

Fémzárolási folyamat hatósági ellenőrzése

Ezen ellenőrzések során a fémzárolási folyamat szabályos elvégzését, jogszerűségét vizsgáljuk. Ez lehet a fémzárolató által kért, de lehet az Intézet által kezdeményezett is. Ebbe a kategóriába soroljuk az automata mintavevőkkel kapcsolatos ellenőrzéseket, a párhuzamos mintavételt és a kétféle módon vett minta vizsgálatát és összehasonlítását. Miután az automata mintavevők ellenőrzése kiemelt feladat, az e tárgyban végzett igen munkaigényes ellenőrzések száma jelentősen meghaladja az előző éveket.

Vetőmagtétélek zár alá helyezése, zár feloldása

Ezt az eljárást abban az esetben kell alkalmazni, amikor a vetőmagtétélek minősítéséhez nem állnak rendelkezésre azok az igazolások, jegyzőkönyvek, amelyek hitelt érdemlően bizonyítani tudnák a vetőmag eredetét. Ennek tipikus esete – amire az előző évben is sok példa volt – amikor egy fajta vetőmagját annak minősítését megelőzően hozzák be az országba, vagy terjesztik elő fémzárolásra. A zár feloldására és a vetőmag forgalomba hozatalára, felhasználására csak a fajta minősítését követően kerülhet sor.

Másik tipikus eset, amikor nagyobb mennyiségű nem megfelelő minőségű,

vagy nem előírászerű jelölésű vetőmag kerül forgalomba. Ez esetekben az értékesítés helyén helyezük az árut zár alá, majd ha kijavítható hibáról van szó, annak elvégzése után oldjuk fel a zárat.

2006-ban lényegesen kevesebb alkalommal kellett a zár alá vétel szankciót alkalmazni, mint az előző évben.

Vetőmagforgalom ellenőrzése

Igen jelentős hatósági ellenőrzési feladatunk, amit legnagyobb mértékben a tavaszi vetés előtti időszakban végzünk. Itt érezzük leginkább az ellenőrzést végző munkatársak korlátozott számát és az anyagiak hiányát. A legtöbb ellenőrzést a bolti vetőmagforgalom ellenőrzése területén végeztük, de történtek ilyen tárgyú ellenőrzések a nagykereskedőknél, vetőmag-előállítók-nál is. A bolti forgalomban a legtipikusabb szabálytalanságok:

- nem megfelelő minőségű áru forgalmazása,
- bontott zsákból történő árusítás,
- hiányos, vagy hibás jelzéssel forgalmazott vetőmagvak,
- hamisított címkével, minősítetlen áru vetőmagként történő árusítása.

A vetőmagboltokban rendszeres a forgalmazott vetőmagvak mintázása és vizsgálata. 2006-ban munkatársaink több száz tételből vettek mintát, amelyeknek kisebb része nem felelt meg a vonatkozó minőségi előírásoknak. Az a tapasztalatunk, hogy a legtöbb üzlet olyan kis készlettel rendelkezik, hogy a vizsgálat befejezését követően már nem rendelkezik, vagy csak minimális készlettel. Ezek a kis tételek legtöbbször a helyszínen megsemmisítésre kerülnek. Az egyszerre megrendelt kis készletek következménye az is, hogy kevés helyen találkoztunk elfekvő, több éves készlettel.

Vetőmaggal kapcsolatos értekezleteken, megbeszéléseken visszatérő téma a fekete vetőmag-forgalmazás kérdése. A termelők további elszegényedésével, a minősített vetőmaghasználat támogatásának elmaradásával, a vetőmag-felújítás csökkenésével ennek jelentősége még fokozódhat is. A konkrét bejelentés ebben a témakörben azonban igen ritka. Sajnos koordinátor szervezeteknél is előfordult, hogy nem megfelelő csírázóképeségű vetőmagot adtak ki árutermesztés céljára.

Az ellenőrzéseink száma e területen a második helyen van és emelkedett az előző évekhez képest. Sok éves tapasztalat, hogy ahol rendszeres az ellenőrzés, ott lényegesen kevesebb szabálytalanság fordul elő.

Dughagyma-forgalmazás ellenőrzése

Az 50/2004. (IV.22) FVM rendelet előírta a korábban nem ellenőrzött dughagyma-forgalmazás vizsgálatát is. Munkatársaink a vetőmag-forgalmazás ellenőrzésével párhuzamosan vizsgálták a dughagyma-forgalmazást. A legtöbb szabálytalanság ezen a területen

volt. A forgalmazott tétélekből szűrőpróba szerűen vettünk mintát, amiből 17 nem felelt meg az előírásoknak. Ezeknél a forgalmazók-nál ismételt ellenőrzésre is szükség volt. E korábban nem vizsgált területen 81 ellenőrzést tartottunk, amelynek során megtiltottuk az alkalmatlan és nem megfelelő jelölésű tétélek forgalmazását. A nem megfelelő dughagymát kibocsátó előállító szervezetekkel szemben minőségvédelmi bírság kiszabására és figyelmeztetésre került sor.

GMO ellenőrzés

2000 évtől kezdődően feladatként kapta meg a minősítő intézet a genetikailag módosított szervezetekkel kapcsolatos hatósági ellenőrzéseket, az ezzel kapcsolatos komplex ellenőrzési rend megszervezését, végrehajtását. E területen elsősorban a nemeseítő intézeteknél voltak ellenőrzések a kísérleti parcellák ellenőrzése, utóhaszná-lata, a termés megsemmisítése témakörökben. E területen a Fajtakísérleti Főosztály munkatársai is végeztek ellenőrzéseket, illetve közös ellenőrzések is voltak.

Az ellenőrzések tapasztalatai

2006-ban minden korábbi évnél több hatósági ellenőrzést tartottunk, megközelítőleg 20 %-kal többet, mint tavaly. Az ellenőrzésekre még ilyen számban is szükség van, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy azok-nál a szervezeteknél mennek jól a dolgok, ahol rendszeresek az ellenőrzések. A piac korlátozó és szabályozó szerepe még csak igen kis mértékben érvényesül. Nem a mi felemelkedésünk jellemző az EU színvonalára, hanem annak fordítottja. Ezért a fokozott ellenőrzésről még akkor sem mondhatunk le, ha ennek nem, vagy csak korlátozottan biztosítottak az anyagi és személyi feltételei.

Nehézséget jelent, hogy a világszínvonalon dolgozó, minőségtanúsítási rendszerrel is dolgozó feldolgozó és tisztító üzemekkel sokkal szerényebb lehetőségekkel rendelkező szervezeteknek kell versenyezniük. Az erkölcsi színvonal azonban semmilyen összefüggést nem mutat a műszakival. Nem alakult ki a minősített vetőmag használatra ösztönző támogatási rendszer, ami a minősített vetőmaghasználat visszaszorulását, a korábbiakban ismertetett szabálytalanságok fokozódását eredményezheti. A minősített vetőmaghasználat csökkenése pedig a minőségi árutermelés lehetőségét rontja.

Az EU-hoz való csatlakozás már eddig is nagymértékben átalakította az ellenőrzési rendszerünket és további változások is várhatók. A fentiek, a kiéleződött gazdasági helyzet és a szervezeti átalakítások is megkövetelik, hogy a hatósági ellenőrzési feladatokról, azok végrehajtásáról szabályzatot adjunk ki.

Rényi László – dr. Tas Levente
MgSzH



Saját fogású vetőmag az ökológiai gazdálkodásban

Az Európai Unió organikus feltétel-rendszere szerint (2092/91 EU Tanácsi Rendelet) az organikus gazdálkodói szektornak zárt, a konvencionális mezőgazdasági termeléstől egyértelműen elválasztott termelési és kereskedelmi rendszerre kell átalakulnia, vagyis az organikus termesztésnek minden tekintetben, a szaporítóanyagokat is beleértve, függetlenítenie kell magát a hagyományos termesztési módtól. Az eredeti rendelet értelmében organikus vetőmagnak számít az a szaporítóanyag, melyet 1 éves növények esetében legalább 1 évig, évelő növények esetében legalább 2 évig tanúsított organikus körülmények között állítottak elő, illetve szaporítottak.

Az eddigi tapasztalatok szerint elmondható, hogy általában egy új fajta organikus termesztésbe kerülésekor a fenti követelmények a tanúsítás szigorodása következtében teljesülnek, de a későbbiekben a gazdálkodók többnyire utántermesztett vetőmagra (farm saved seeds) alapozzák termelésüket. Az európai organikus gazdálkodásban öntermékenyülő növények esetében az utántermesztett vetőmagok használata mára elérte a 70%-ot, és a saját fogású vetőmagok aránya még napjainkban is folyamatosan nő. A növekedésnek több, egymás hatását erősítő oka van. Ezek egy része gazdasági megfontolásokon alapul a termelők részéről, más részük a gazdálkodási forma filozófiájában keresendő. Az ökológiai gazdálkodás ugyanis alapelvéből következően a biológiai és termék-diverzitás növelését és fenntartását preferálja, és számos tevékenységi körének a modern nemesített fajták nem felelnek meg. A szektor dinamikus fejlődése azonban a nemcsak természetes diverzitás növekedését eredményezte, hanem maga a gazdálkodási mód is diverzifikálódott.

Két fő irányzat

Az ökológiai gazdálkodás az utóbbi években két alapvető fő irányzat mentén kezd kettéválni. Az egyik irányzat döntően a lokális vagy regionális ellátásra koncentrál, elsősorban helyi, speciális minőségű fajtákat vagy tradicionális termékeket kíván a lokális piac számára termelni, sok esetben a vidéki turizmus fejlesztésével párhuzamosan. Ez az irányzat nagymértékben preferálja a saját fogású vetőmag használatát, ami véleményük szerint növeli egy-egy termesztési kívánt fajta vagy tájfajta lokális adaptációját, és a termőhelyi viszonyokból adódó speciális minőségét.

A másik fő vonal, az ún. kereskedelmi irányzat a fogyasztói igények növekedésével párhuzamosan erősödött, és döntően az organikus kereskedelemben résztvevő multinacionális hipermarketek vagy szupermarketláncok igényeihez illeszkedő nagyságrendben és minőségben termel ökotermékeket. Ez utóbbi termesztési mód a biotermelés koncentrációját, és a konvencionálishoz igen hasonló nagyüzemi méretekben történő növénytermesztést eredményezett. A piac-orientált termelés a tervezhető termésmennyiség és stabil minőség biztosításának igénye következtében nem valósítható meg a minőségi vetőmag alkalmazása nélkül. A saját fogású vetőmag a nagy területeken történő koncentrált termesztés esetében komoly kockázatokat rejt magában, még a vetésforgó kötelezettségének betartása mellett is. Az utóbbi évek élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos botrányai szükségessé tették a termelés, illetve termék-előállítás „termesztéstől az asztalig” történő ellenőrzését és tanúsítását. A biotermékek a piacon az ún. bizalmi termékek körébe tartoznak, ezért a garantált minőség és az egészséges termék előállítása alapkövetelmény, és teljes körű tanúsítást igényel annak érdekében, hogy a fogyasztók bizalma megőrizhető legyen az ökológiai termékek piacán.

Akadályok

A két irányzat alapvetően eltérő vetőmag igényekkel lép fel a vetőmagpiacon, beleértve a napjainkban legnagyobb gondot okozó saját fogású vetőmagokat is. Értelemszerűen a lokális vagy regionális piacra termelő gazdálkodók idegenkednek fémzárolt vetőmagok alkalmazásától, és vetőmagtermesztésük jelenleg alkalmazott technológiája is komoly kívánnivalót hagy

maga után általában. Esetükben elmondható, hogy a fémzárolt öko minősítésű vetőmagok alkalmazásának kötelező bevezetését mind a mai napig megakadályozta, hogy:

- Az egy-egy növényre jutó organikus termesztés területe relative kicsi, és ennek megfelelően csak kis volumenű organikus vetőmag-előállításra lenne szükség. Ez egyrészt drágítja az organikus vetőmag termesztését, másrészt jelentős mértékben csökkenti a szektor fajtaválasztékát. Az organikus vetőmagtermesztők ezért döntően az ökotermesztésben már bevált fajták vetőmagjának előállítására koncentrálnak, ami az új fajták, vagy speciális értékű genotípusok fenntartását és vetőmag-forgalmazását megnehezíti.
- Számos faj vetőmagtermesztésekor technikai problémák merülnek fel, mivel sem a vetőmagtermesztő gazdaságokban, sem az ökotermesztést folytató gazdálkodók esetében a döntő többségnek nincs megfelelő tapasztalata a vegyszermentes vetőmagszaporítás területén, vagy a vetőmagtermesztési ismeretek hiányoznak. Számos faj speciális genotípusai esetén a kis szaporító területek, valamint a lokális, speciális igények az ellenőrzést és a tanúsítást szétaprózottá és alkalmazhatatlanná teszik a legtöbb esetben.
- Sajnos e gazdaságokban, pontosan az elaprózott „vetőmag-előállítás”ból következően jelentős problémák merülnek fel a vetőmag minőségi követelményeivel kapcsolatosan. A konvencionális szektor esetében szabványok határozzák meg a vetőmag minőségét, illetve forgalomba hozásának feltételrendszerét, melyet a lokális ellátásra szakosodott organikus szektor, sajátosságaiból adódóan, nem képes teljesíteni. A legproblematisabb területek közé tartozik a növényvédelem, és a gyommagszennyeződés kérdése. Számos olyan kórokozó van, melynek kártétele vetőmagcsávázással minimálisra csökkenthető, de ez az eljárás az organikus gazdálkodás esetén kizáró ok. Hasonló a helyzet a gyommagvak esetében is, ahol, főleg az apró magvú fajok vetőmagteteleiből, mechani-



kus eljárással a fő termékhez igen hasonló magvak nehezen, vagy nem távolíthatók el. Ez utóbbi problémák megoldása elképzelhető a szabványok módosításával (a szektorra adaptálásával), vagy pedig új, öko-gazdálkodásban elfogadható szabványok kidolgozásával.

nyilván azonban azt mondhatjuk, hogy ez a szabályozás napjainkban általában nem kötelező, és a nem beszállítóként gazdálkodó organikus termeszítők a fenti követelményeket általában figyelmen kívül hagyják. Eddig ez komoly gondot nem is okozott, hiszen a keresleti piac általában nem támaszthat komoly követelményeket a ter-



Követelmények

A „mainstream” szupermarketláncok számára történő vetőmagtermesztés problémái viszonylag „egyszerűbbek”, és inkább hasonlítanak a konvencionális gazdálkodás helyzetéhez. E termelési mód esetében az előírásokat döntően a felvásárló nagy cégek hozzák a beszállítók felé, és az organikus vetőmagkérdés is általában jobban kezelhető. A szektor e része részéről ritkábban merül fel a speciális tájfajták és kúriózum genotípusok termesztésének igénye, inkább jellemzők a modern, kiváló minőségű fajták elterjesztésével kapcsolatos törekvések. E követelmény pillanatnyilag függetlennek tűnik attól, hogy egy-egy adott fajtát milyen módon nemesítettek, vagyis a modern konvencionális fajták „öko” vetőmagja e piacon egyenértékű az organikus nemesítésű fajtákkal (ha árban nem is éri el azokat), amennyiben az adott fajta öko körülmények között megfelel a követelményeknek. E fajtákra a felvásárlók a fejlett organikus piaccal rendelkező országokban előírják a tanúsított organikus vetőmag használatát, és csak akkor vásárolják fel a megtermelt terméket, amennyiben az megfelel az organikus tanúsítás elvárásrendszerének, és a termék mind mennyiségben, mind pedig minőségben megfelel a folyamatos termékfelhozatal követelményrendszerének.

Az ilyen célra termelő ökogazdálkodók számára létfontosságú lenne a minőségi, tanúsított vetőmag használata. Pillanat-

melőssel szemben. Napjainkra azonban ezek a trendek az EU piacának nyitottsága következtében jelentős mértékben megváltoztak. A nagy kalászos gabonák öko-piacára egyértelműen kínálatira fordult, mivel az EU-n kívüli nagy gabonatermesztő országok beszálltak a biogabona-termesztésbe. Ez árleszorító hatása mellett azt is eredményezte, hogy a minőségi követelmények jelentősen megnöttek, és csak azok a gabonatermékek adhatók el az öko-gazdálkodásra még mindig jellemző felárral, melyek igen jó minőségűek, és tábla szintig visszakövethetők.

Feltételrendszerek

A piac fejlesztése, illetve megőrzése érdekében így a legfontosabb organikus termesztéssel és nemesítéssel foglalkozó szervezetek közös ajánlásokat fogalmaztak meg az organikus vetőmagok felhasználásával és minőségével kapcsolatban. Az elvárásokat úgy próbálták megfogalmazni, hogy összhangban legyenek az Európai Vetőmag Szövetség és az UPOV 1991 konvenció ajánlásaival. Ennek megfelelően a lokális vagy regionális piacra termelő organikus gazdálkodók elveikkel szinkronban általában szabadon használhatják a saját előállítású vetőmagot. A felvásárlók és a tanúsító szervezetek nem támasztanak különleges elvárásokat a vetőmagtermesztéssel kapcsolatban abban az esetben, ha az ökológiai gazdálkodás alap-feltételrendszerét betartják. Ezek a gazdaságok mente-

sülnek a vetőmagminősítés követelményeitől is, és abban az esetben, ha a termék valamely veszélyes kártevővel, kórokozóval, vagy minőségi problémával terhelt, a nemesítő vagy fajtatulajdonos ún. „participatory seed production” (a nemesítő részvétele a vetőmagtermesztésben) rendszer keretében, tanácsadói díj fejében segítséget kaphat a fajtatulajdonostól. E rendszer célja, hogy a vetőmagtermesztő ismeretekkel nem bíró gazdálkodók saját fogású vetőmagjának minősége is közelítsen a kívánatos színhez.

Ezzel szemben a „mainstream” piaca termelő nagy gazdaságok saját fogású vetőmag-előállítását szigorú korlátok közé kívánják szorítani, annak ellenére, hogy a saját előállítású vetőmag-termesztés és -felhasználás lehetősége továbbra is megmarad. Ez esetben a tervezett előírás azt célozza, hogy a saját vetőmag-előállítás a kereskedelmi termesztéstől izoláltan, önálló táblán, tanúsítható módon történjen. A vetőmagtermesztő táblát az öko-tanúsító szervezet számára vetés előtt be kell jelenteni, és azokban az országokban, ahol kettős tanúsítás van, a vetőmagtermesztést ellenőrző országos szervezetnél is be kell jelenteni. A megtermelt vetőmagot a gazdálkodó csak vetőmagminősítés után használhatja fel, még saját újravetés esetében is, annak érdekében, hogy a kommersz termék előállítása minőségi vetőmagból történjen. A tervezet érdekes módon a fémszárolást nem teszi kötelezővé, de ha átgondoljuk, a termelő ez esetben fémszárolásra alkalmas vetőmagot kell, hogy előállítson. A javaslattervezet értelmében az ökológiai gazdálkodás egyes kereskedelmi szervezetei (felvásárlók) saját hatáskörükben előírhatják a fémszárolt vetőmag kötelező használatát, de kizárólag abban az esetben, ha minősített fajta vetőmagjáról van szó.

Organikus vetőmaghasználat

Azokban az esetekben, amikor valamilyen tájfajta, vagy génbanki (genetikai diverzitást növelő) speciális fajta vetőmagtermesztéséről van szó, az előírás szerint csak a kereskedelmi terméktől elkülönített előállítás és a vetőmag minőségvizsgálat lesz követelmény, fémszárolt vetőmagtétel nem állítható elő belőle.

A vázolt rendszer sajnos nem igazán ad választ a nemesítői és fajtatulajdonosi érdekelttség problémájára, ami az organikus nemesítés finanszírozását kérdésessé teszi. Ezért a közeljövőben az EU szervezésében egy konferenciát rendeznek, melynek legfontosabb témaköre az organikus nemesítés és vetőmagtermesztés finanszírozása, illetve a már ma is kötelező organikus vetőmaghasználat végleges szabályozása.

Dr. Kovács Géza

MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete
Martonvásár



Számos érv a fémzárolt repcevetőmag használata mellett

1. Bevezetés

Az olajrepce termesztés az EU régi tagországaiban (EU 15) 1990-2005 között 2,41 millió hektárról 3,48 millió hektárra nőtt. Ez alatt az idő alatt a betakarított termés majdnem megduplázódott, 6,76 millió tonnáról 12,19 millió tonnára nőtt. A kibővített EU-ban (EU 25) a terület 4,7 millió hektár lett, míg a termés 15,34 millió tonna 2005-ben.

Manapság a repceolaj az egyik leg-egészségesebb az emberi táplálkozás szempontjából, ugyanakkor egyre növekvő mértékben használják biodízelként és egyéb ipari célokhoz. Továbbá a repcedara értékes fehérjeforrása az állati takarmánynak.

Az intenzív nemesítői munka és az új fajták területén tapasztalt folyamatos fejlődés teremtette meg ennek a hihetetlen fejlődésnek az alapjait. A magas minőségű fémzárolt vetőmag használatával a nemesítési eredmények átvihetők a köztermesztésbe.

A fajták nagy teljesítményét a hivatalos, több helyszínen elvégzett, az állami elismeréshez szükséges gazdasági értékvizsgálatok (VCU) garantálják. A gazdálkodók megbízhatnak az új fajták kiváló genetikai hátterében, mely biztosítani tudja a kiváló minőségű nagy termést.

Az EU vetőmag-direktívák, illetve a nemzeti vetőmag jogszabályok szigorú követelményeket állítanak fel a fémzárolt olajrepce vetőmag minőségével szemben. A legtöbb esetben a cégek önkéntesen magasabb minőségi határértékeket realizálnak és ajánlanak a gazdálkodók számára, mint amit az EU és nemzeti jogszabályok előírnak.

Mindemellett néhány tagországban növekszik az utántermesztett vetőmaghasználat, mely során olyan mag kerül elvetésre, ami ellenőrizetlen minőségű.

2.1 A fajták teljesítménye

A bonyolult nemesítési eljárások folyamatosan javítják a fajták genetikai értékét, amely a termésátlagokban, a változatos agronómiai tulajdonságokban, valamint a betegség-ellenállóságban mutatkozik. A fajtaazonosságot és a tisztaságot szigorú szelekciós nemesítő munka biztosítja, a speciális tulajdonságok szigorú minőségbiztosítási és ellenőrzési rendszerek használatával érhetők el. Az izolációs távolságokat és a vetésforgó

kialakításának szabályait szabványok írják elő.

Az EU tagországokban a gazdasági értékvizsgálat elvégzése az új fajtáknál hatósági feladat. Két-három éves sikeres, több kísérleti helyszínen végzett vizsgálat az előfeltétele a nemzeti fajtaregisztációknak. Továbbá az egyes tagországokban regionális vagy nemzeti szinten további értékvizsgálatok folynak ajánlati fajtalista készítéséhez. Az ESA olajnövények szekcióját alkotó nemesítő cégek a piacra történő bevezetés előtt minimum három évig vizsgálják a fajták teljesítőképességét az adott területen.

Csak a fémzárolt vetőmag biztosítja a gazdák számára a gyors hozzáférést a legutóbbi nemesítési eredményekhez és azt, hogy a fajta valóban azokat az eredményeket hozza, amik a fajtakatalógusokban találhatóak.

2.2 Vetőmagminőség

A vetőmag kiváló minőségét a nemzeti jogszabályokban és az EU-irányelvekben rögzített határértékek garantálják. Ezen felül a vetőmagos cégeknek saját minőségbiztosítási és ellenőrzési rendszerük is van. A vetőmag szántóföldi szemle és a szigorú izolációs távolság, az előírt vetésforgó garantálja a fajtaazonosságot és tisztaságot. A vetőmag-minősítési határértékek betartását laboratóriumi vizsgálatok által ellenőrzik.

A vetőmag-minősítést előíró jogszabályok a következő paraméterekre állítanak fel határértékeket:

- fajtisztaság,
- fajtatisztaság,
- csírázóképeség,
- technikai tisztaság (idegen magvak, gyommagvak stb.),
- egészség (kórokozóktól való mentesség).

A zsírsav-összetétel (erukasavat is beleértve) és a glükoszínolát-tartalom már nincsen meghatározva az EU támogatási rendszerében, a Közös Agrárpolitika (KAP) jelenlegi reformjának köszönhetően. Azonban némely tagországban ezek a kritériumok megjelennek a gazdasági értékvizsgálatok során, továbbá a glükoszínolát-tartalmat vizsgálják a vetőmag-minősítés során.

Csak a minősített vetőmag csávázása történik szakszerűen. Csak a profi vetőmagüzemben végzett vetőmagkezelés

biztosít a környezet károsítása nélküli tökéletes eredményt. Azok a gazdák, akik saját maguk, primitív eszközökkel végzik el ezt a műveletet, nem csak a „vetőmag” minőségét, hanem saját egészségüket is kockára teszik. A profi módon csávázott vetőmag garantálja a megfelelő állománysűrűséget, optimalizálva az elérhető termésátlagot.

2.3 Speciális tulajdonságok/piaci szegmensek

A több évtizedes nemesítői munka a fajták teljesítményén túl a termés minőségét is nagyban növelte:

- A repceolaj táplálkozástani tulajdonságai kiválóak. A zsírsav-összetétel terén elért fejlődés új távlatokat nyitott meg az élelmiszerpiacon (például az említett magas olajsav- és alacsony linolénsav-tartalom).
- A fehérje-összetevőben lévő alacsony glükoszínolát-tartalom pedig az egyik fontos szempontja a repcedara takarmánycélú hasznosításának.
- A repceolaj az első számú nyersanyaga a biodízel-iparnak. Ezen kívül alapja számos egyéb ipari alkalmazásnak, mint például az erukasav-előállításnak. Az erukasav-célú repcetermesztést teljes mértékben el kell tudni választani a hagyományos termelési módtól.

A géntechnológiai megoldások alkalmazása az új fajták nemesítésekor továbbra is kérdés az Európai Unióban. Mindazonáltal nagyszámú szabadföldi kísérlet folyik GM repcefajtákkal. Noha a GM fajták termesztése az EU-ban nem engedélyezett, olajának importja és használata nem tiltott. GM repcefajták elismerése középtávon várható.

Az Európai Vetőmag Szövetség tagjai egyetértettek abban, hogy önkéntesen vizsgálják az esetleges véletlenszerű GM-szennyeződést a konvencionális vetőmagtételben. Utántermesztett vetőmag használata esetén GMO-teszt nem történik, így a teljes nyomon követés sem teljesíthető.

A minősített vetőmag előállítása szigorú és bonyolult minőségellenőrzési rendszer használatával történik, mert csak így biztosítható a repcevetőmag fajtatisztasága, ami elengedhetetlen az igen eltérő célú termesztési módok esetén.

R. Sz.



Tavaszi kalászos vetőmaghelyzet

Amikor ezek a sorok íródnak, még teljes a tanácstalanság a tavaszt illetően. A januárban tapasztalható 10–15 fokok hőmérséklet távolról sem megszokott és szakember legyen a talpán, aki tanácsot mer adni ilyenkor termesztési kérdésekben. Az időjárás kiszámíthatatlansága miatt a vetésszerkezet alakulását nehéz lenne jelen pillanatban megtipplni.

Ha tovább marad a jó idő, a tavaszi kalászosok vetése már akár január végén, február elején is megkezdődhet, és a hibridnövények vetése is korábbra tolódhat. Amennyiben az idén mégis lesz tél, és a jó időt hirtelen lehűlés követi, teljesen át kell ütemezni a tavaszi munkákat. Egy hótakaró nélküli, fagyos időszak nagy károkat okozhat az őszi vetésekben. Ha a megkésett téli időszak sokáig húzódik, akkor viszont veszélybe kerülhet a tavaszi kalászosok vetése. Ezért én sem merek határozott véleményt formálni a tavaszi vetéseket illetően.

A következőkben az egyes növénycsoportokon végigmenve megpróbálom azokra a legfontosabb információkra irányítani a figyelmet, amelyeket a gazdálkodóknak érdemes szem előtt tartani.

Az őszi kalászosokhoz hasonlóan a tavaszi kalászosoknál is az utóbbi években a fémzárolt vetőmaghasználat jelentősen visszaesett. A vetőmagforgalom visszaesésének köszönhetően számos szaporító gazdaság hagyott fel a tevékenységgel, vagy jelentős mértékben csökkentette az előállítását. A kalászos vetőmag-előállítás területe a második világháborút követő évek szintjére esett vissza. Általánosságban elmondható, hogy vetőmaghiánytól várhatóan nem kell tartani, ha az igények a tavalyihoz hasonlóak lesznek, valamint az összes nyers termés fémzárásra kerül. Azonban arra fel kell hívni a figyelmet, hogy a vetőmagcégek a kockázatukat csökkentve többnyire csak megrendelésre csáváznak és fémzárolnak, ezért a raktárkészletek híján érdemes a vételi szándékot időben jelezni.

1. táblázat							
2006. évi szántóföldi ellenőrzésben részesült vetőmag-előállító területek							
Faj	Szemlélt terület ha	Alkalmas terület ha	Alkalmatlan terület ha	Fajták száma	Táblák száma	Tényleges termésátlag kg/ha	Tényleges termés tonna
Őszi búza	29.799	28.133,7	1.665,3 (5,5%)	108	1.771	4.991	140.424
Őszi durum búza	784,5	784,5	0	5	54	4.614	3.619,8
Őszi rozs	402,6	402,6	0	5	28	2.689	1.082,8
Őszi árpa	4.093,8	3.988,3	105,5 (4,6%)	35	290	4.875	19.443
Hibridrozs	396	396	0	4	12	5.377	2.129,3
Őszi tritcale	723,4	669,6	53,8 (7,4%)	11	60	4.047	2.709,8
Tönkölybúza	76,5	55	21,5 (28,1%)	2	6	3.817	209,9
Őszi zab	3	3	0	1	1	3.807	11,4
Novum búza	11,2	10,2	1 (8,9%)	1	3	4.608	47
Tavaszi búza	334,1	332,6	1,5(0,4%)	8	30	4.040	1.343,9
Tavaszi durum búza	18	18	0	1	1	3.514	63,3
Tavaszi árpa	3.907,5	3.895,8	11,6 (0,2%)	25	253	4.314	16.806
Tavaszi zab	445,7	435	10,7 (2,4%)	9	54	3.741	1.627,3
Csupasz zab	3	3	0	1	1	5.100	15,3
Tavaszi tritcale	58,4	58,4	0	2	3	3.584	209,3
Forrás: OMMI							

Ha az igények közvetlenül a vetés előtt jelentkeznek, akkor akár komoly vetőmaghiány is felléphet. A korábbi évek gyakorlatától eltérően az idén arra kell számítani, hogy egyes fajták vetőmagja csak korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre. A hiány nemcsak az új, bevezetés stádiumában lévő fajtáknál várható, hanem a nagy területen termesztett fajtáknál is jelentkezhet, főként a késedelmes rendeléseknél.

A tavalyi év csapadékos időjárása különösen kedvezett a fuzárium fajok fertőzésének. A külsőre egészséges szemek is lehetnek fertőzöttek, és csak alapos laboratóriumi vizsgálatok után állapítható meg a kórokozó jelenléte. Ezért fontos felhívni a figyelmet, hogy az árugabona visszavetése az idei évben különösen kockázatos lehet. A fémzárolt, csávázott vetőmag garantáltan egészséges, és használatával megelőzhető a következő évi fertőzés, betartva az egyéb agronómiai eljárásokat is (elővetemény, talajművelés, vegyszeres növényvédelem).

A tavaszi kalászosok messze a legnagyobb területen termesztett növénye a tavaszi árpa. A tavalyi problémák után a malátagyárak helyzete stabilizálódni látszik,

ezért 130.000 ha vetésterülettel várhatóan az idén is lehet számolni. A rendelkezésre álló tavaszi árpa vetőmagkészlet ilyen alacsony sosem volt az elmúlt tíz év során, ami az elmúlt két évben rendkívüli mértékben lecsökkent szaporító területeknek köszönhető. Ha csírázási problémák nem lesznek és az összes nyers termés fémzárásra kerül, nem lesz vetőmaghiány, azonban nem biztos, hogy a vásárlók által igényelt fajtaösszetételt a kereskedők minden esetben ki tudják majd elégíteni.

A tavaszi búza pár ezer hektáron termesztett növényünk. A területnagyság nagyban függ az őszi vetések sikerétől. Az elmúlt évihez hasonló igények kielégítésére megfelelő vetőmag áll rendelkezésre. Ha azonban megnő a vetéskedv, akkor nem lesz elég vetőmag. A vetőmag-kereskedők a tavalyinál nagyobb érdeklődésről számoltak be.

A fémzárolt vetőmag vásárlási hajlandóság a legdrasztikusabban a zabnál esett vissza. Ennek eredményeképpen a szaporító terület 500 ha alá csökkent, ezért bátran kijelenthető, hogy zabból vetőmaghiánnyal kell számolni.

Ruthner Szabolcs



Az intervenció gabonatételek 2006/2007. gazdasági évben mikotoxin vizsgálatra történő kijelöléséről

Az előzetesen elvégzett vizsgálatok alapján az FVM a Gabona Termékpálya Bizottsággal egyetértésben úgy döntött, hogy a 2006/2007 intervenció felvásárlási időszakban a 101/2006. (X. 25.) MVH közlemény alapján benyújtott gabona intervenció felajánlások esetében az alábbi táblázatban szereplő toxinra vonatkozóan kötelező elvégezni az előírt vizsgálatokat:

Gabonaféle	Vizsgálandó toxin	Vizsgálandó körzet	Vizsgálati eljárás	Legmagasabb megengedett érték µg/kg
Közönséges búza	Deoxinivalenol	Összes megye	HPLC	1250

Az elvégzett kockázatelemzés alapján a többi intervenció gabonaféle és a többi lehetséges mikotoxin típus esetében a 2006/2007 intervenció évben nincs előírt kötelező toxinvizsgálat.

A 102/2006. (X. 31.) MVH közlemény és mellékletei a www.mvh.gov.hu honlap közlemények menüpontja alól tölthetők le.

* * *

Üzleti találkozó Chengduban, 2007. május 8–10.

2007. május 8–10. között kerül sor az „EU-Kína Üzleti Találkozó a Mezőgazdaságban és az Élelmiszeriparban” elnevezésű projekt keretén belül egy üzleti találkozóra, mely elsősorban a kínai, német, holland és magyar mezőgazdasági, illetve élelmiszeripari cégeknek igyekszik találkozóhelyet biztosítani. A kiállításon való megjelenés támogatott, a cégeknek csak a saját utazási költségeiket kell fizetniük.

Részletekről az alábbi címen lehet érdeklődni:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

EU Koordinációs és Nemzetközi Főosztály
Budapest, V. Kossuth L. tér 11.

Türk Margit

Tel: 1-301-4140, 1-301-4013

Fax: 1-301-4662 Mail: turkm@fvm.hu

Magyar Köztársaság Nagykövetsége

Peking

Pintér Veronika agrárattasé

Mail: vpinter@pek.kum.hu

* * *

Mezőgazdasági árak

2006. január – szeptember

A KSH tájékoztatója szerint 9,4 %-kal növekedett az agrártermékek termelőiár-szintje 2006. január–szeptemberben a 2005. évi adatokhoz képest. A növényi termékek árszínvonala 16,1 %-kal emelkedett. Ezen belül a gabonafélék termelői átlagára 16,2 %-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest (akkor 28,1 %-os csökkenést mértek). A zöldségfélék ára 17,6 %-kal, a gyümölcsféléké 17,4 %-kal, a burgonya ára 52,6 %-kal emelkedett.

* * *

Energianövények után járó támogatás

Az uniós agrárminiszterek döntése alapján 2007-től az új tagállamok gazdálkodói is igénybe vehetik az energianövények termelésére kifizetett közvetlen jövedelemtámogatásokat. Az EU 45 eurót fizet hektáronként azoknak a termelőknek, akik bioüzemanyag előállítására céljából termelnek repcét és kukoricát. A kifizetések szintje azonnal száz százalékos lesz.

* * *

Vetőmagos CD frissítése

A „Vetőmag törvény és jogszabályai” c. kiadványt korábban a VSZT minden tagja térítésmentesen kézhez kapta. A CD-n szereplő jogszabályok (szántóföldi, zöldség és növényfajta rendelet) azóta megváltoztak, így annak frissítése szükségessé vált. A tartalom frissítéséhez mindössze internetkapcsolatra van szüksége a felhasználónak, menete pedig a következő:

A korábban megkapott CD-t elindítva, a fő menüpontok közül a „Tartalom frissítése” pontra kattintva a tartalom automatikusan frissülni fog, így a változásokat tartalmazó rendeletek jelennek meg.

Azon tagjaink (újabb belépők), akik esetleg nem kapták meg a jogszabályokat tartalmazó CD-t és szeretnének belőle, írásban jelezniük igényüket a VSZT titkárságán (e-mail: kisvardai.vetomag@hu.inter.net, fax: 1-302-6507), kérésükre megküldjük.

* * *

Mezőgazdasági árak, 2006. január–december

A KSH gyorstájékoztatója szerint 2006. január és december között az agrártermékek termelőiár-szintje 10,6 %-kal növekedett az előző évhez képest, ezen belül a növényi termékek árszínvonala 18 %-kal. A gabonafélék termelői átlagára 24,1 %-kal nőtt, míg a cukorrépa termelői ára 6,3 %-kal, a nyersdohány ára pedig 8,5 %-kal csökkent az előző évhez viszonyítva. A zöldségfélék ára 14,3 %-kal, a gyümölcsféléké 16,5 %-kal haladta meg az előző évet. A burgonya ára 59,4 %-kal emelkedett. Bővebb információk megtekinthetők a KSH honlapján (www.ksh.hu).

VETŐMAG SZÖVETSÉG ÉS TERMÉKTANÁCS elérhetőségei

Cím: 1113 Budapest, Ábel Jenő u. 4/b.

Telefon: 06-1-332-5755 • Telefax: 06-1-302-6507

E-mail: vetomagt@hu.inter.net

Honlap: www.vetomagtermektanacs.hu